

STATENSTUK 2023-136

Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!"

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie op 6 december 2023
- Provinciale Staten op 20 december 2023
- fatale beslisdatum: 20 december 2023

Behandeld door thema Financiën, Planning & Control , telefoonnummer (0592) 36 55 55

Portefeuillehouder: de heer E. van Dijk

Inleiding

a. Algemeen

Voor u ligt een document met daarin een eerste uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!". Dit document bouwt voort op het bestaande beleid, zoals dat in de Begroting 2024 is gepresenteerd, en het financieel perspectief, zoals dat is beschreven in de 3^e Actualisatie/Slotwijziging 2023.

De eerste uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 wordt nu gepresenteerd in een inhoudelijk document en financieel uitgewerkt in een uitgebreide wijziging van de onlangs vastgestelde Begroting 2024. Door vaststelling van de 1^e Wijziging van de Begroting 2024 worden de gemaakte keuzes technisch meerjarig verwerkt.

b. Europese aspecten

Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid

Niet van toepassing.

d. Participatie

Niet van toepassing.

Advies

1. De nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" vast te stellen en daarmee in te stemmen met de daarin opgenomen voorstellen voor nieuw beleid.
2. In te stemmen met het dekkingsplan voor de periode 2024-2027.
3. In te stemmen met verhoging van het Investeringskrediet grondbezit landelijk gebied van € 140 miljoen naar € 210 miljoen.
4. De 1^e Wijziging van de Begroting 2024 aangaande de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 vast te stellen.
5. In te stemmen met het overzicht van meerjarige incidentele budgetten.

Doelstelling uit de begroting

7. Middelen en mensen

22.7.3.01 Financieel in control zijn

Argumenten

1.1. Door vaststelling van de nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" stemmen uw Staten in met het actuele financieel perspectief voor de provincie en het daaruit voortvloeiende beleidsmatige en financiële kader voor de Begroting 2024.

De nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" geeft aansluitend op de Begroting 2024 en de 3^e Actualisatie/Slotwijziging 2023 een beeld van de voorstellen van ons college voor de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027, inclusief een dekkingsplan voor de lopende bestuursperiode. De uitwerking bevat voorstellen die al zo concreet zijn dat ze meteen door middel van een wijziging in de Begroting 2024 kunnen worden verwerkt, zodat wij de uitvoering direct ter hand kunnen nemen.

Voor een aantal onderwerpen geldt dat deze nog van een nadere uitwerking moeten worden voorzien, voordat ze geheel "beslisrijp" zijn. Dergelijke onderwerpen worden

meegenomen in de productie van de Voorjaarsnota 2024 en komen in dat kader nader aan bod.

2.1. Voor de lasten van de nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 is een dekkingsplan opgesteld, waarbij uitgangspunt is dat er in principe uitsluitend sprake is van incidentele lasten, waarvoor ook incidentele dekking moet plaatsvinden. Deze dekking wordt gevonden binnen het bestaande financiële perspectief zoals dat is gepresenteerd in de 3e Actualisatie/Slotwijziging 2023.

De start van deze uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 is de uitkomst van de 3e Actualisatie/Slotwijziging 2023. Deze sluit met een incidentele vrije ruimte in 2023 van in totaal een bedrag van € 29,8 miljoen. Voor de totale vrij besteedbare ruimte kan hier in 2024 nog de actuele stand van de Financieringsreserve aan worden toegevoegd. Deze bedraagt eind 2023 € 73 miljoen. Dit levert een incidentele beschikbare vrij besteedbare ruimte op in 2024 van € 103 miljoen. Voor de komende vier jaar willen wij hiervan nu € 64 miljoen inzetten voor het realiseren van een deel van onze ambities.

De op dit moment geraamde vrije ruimte voor 2024 (€ 13 miljoen) en 2025 (€ 6 miljoen) en het restant van de Financieringsreserve (na inzet voor de uitwerking van het Coalitieakkoord en dekking van latere NEDAB-kosten) houden we beschikbaar voor die betreffende jaren.

2.2. Als onderdeel van het dekkingsplan wordt voorgesteld de structurele lasten in de uitwerking van het Coalitieakkoord te dekken door structurele verlaging van de post voor Onvoorzien uitgaven met € 250.000,--.

Op het uitgangspunt dat er in principe uitsluitend sprake is van incidentele lasten, waarvoor ook incidentele dekking moet plaatsvinden, wordt één uitzondering gemaakt. Deze uitzondering betreft voorstel 2.06, waarbij het gaat om het versterken van toezicht en handhaving in het buitengebied (boa's).

2.3. Voor onze verdere ambities die nu nog niet zijn meegenomen, kiezen we in het kader van de Voorjaarsnota 2024 voor een vervolgtraject, waarbij wij enerzijds aandacht hebben voor die voorstellen die nog nadere uitwerking behoeven en anderzijds een pakket van maatregelen voorbereiden voor het behoud van structureel begrotingsevenwicht.

Deze fase van de nadere uitwerking zal zich kenmerken door een pakket van heroverwegingen. In de bestaande begroting zal via ombuigingen geld gezocht worden om ruimte te krijgen voor het "ravijn" in 2026 en voor de nader uit te werken ambities uit het Coalitieakkoord.

3.1. Door het opbouwen van een grondvoorraad (en bedrijfslocaties-/gebouwen) kunnen wij invulling geven aan de regierol in het landelijk gebied en de provinciale doelen voor landbouw en natuur (DPLG) faciliteren.

Nieuwe investeringskredieten worden in een afzonderlijk voorstel aan uw Staten voorgesteld, ophoging van bestaande kredieten kan via P&C-producten, zoals de actualisatie. Aanvullend op de 2e Actualisatie 2023, waarbij de hoogte van het Investeringskrediet grondbezit landelijk gebied is vastgesteld op € 140 miljoen, wordt voorgesteld conform het eerder door u vastgestelde beleid een doorgroei van het krediet te maken naar € 210 miljoen. Dit investeringskrediet is bestemd voor grondaankopen. Bij verkoop van de grond vloeit het geld terug in het investeringskrediet. Deze ophoging valt binnen het perspectief dat is geschetst in Statenstuk 2022-77 Investeringskrediet grondbezit Programma Natuurlijk Platteland, waarin is voorgesorteerd op een verdere groei van het beschikbaar gestelde budget.

De uitgaven voor de aankoop van gronden zijn geen lasten in onze begroting. Het bezit van (ruil)gronden heeft wel als gevolg dat er kosten worden gemaakt bij de aan- en verkoopprocessen. Deze kosten komen wel als lasten terug in de exploitatie en worden opgevangen in het Programma Natuurlijk Platteland.

4.1. Door vaststelling van de bij de nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 behorende 1^e Wijziging van de Begroting 2024, worden de voorstellen technisch meerjarig verwerkt in de Begroting 2024.

5.1. Artikel 1 van de Nota begrotingsregels 2020 maakt het mogelijk onder voorwaarden te werken met meerjarige incidentele budgetten.

Hiervoor nemen wij een expliciete lijst van budgetten op in de begroting en leggen deze ter goedkeuring voor aan uw Staten. De desbetreffende lijst is opgenomen in de toelichting bij dit Statenstuk en moet als integraal onderdeel van de voorliggende stukken worden gezien.

Tijdsplanning

Wat	Wie	Wanneer	Toelichting
Verzenden stukken aan PS	FPC/GD/SG	21 november	Inclusief technische afwerking
Bespreking in Statencommissie	PS	6 december	Tevens Algemene Beschouwingen
PS-vergadering	PS	20 december	Besluitvorming in PS

Financiën

Conform besluitvorming.

Monitoring en evaluatie

Niet van toepassing.

Communicatie

Communicatie vindt plaats door middel van een afzonderlijk persbericht.

Bijlagen

1. Nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!"
2. 1^e wijziging van de Begroting 2024

Ter inzage in kamer C0.39

Niet van toepassing.

Assen, 21 november 2023
Kenmerk: 47/5.6/2023001553

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

drs. J. Klijnsma, voorzitter
W.F. Brenkman MSc, secretaris

Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!"

Meerjarige incidentele budgetten

Artikel 1 van de Nota begrotingsregels 2020 maakt het mogelijk onder voorwaarden te werken met meerjarige incidentele budgetten. Hiervoor nemen wij een expliciete lijst van budgetten op in de begroting en leggen deze ter goedkeuring voor aan uw Staten. Meerjarige budgettering leidt tot een grotere flexibiliteit en transparantie in de financiële sturing en heeft als voordeel dat de discussie of iets wel of niet overgeheveld wordt, niet meer achteraf wordt gevoerd bij de jaarovergang. Bij aanvang van het project wordt deze keuze aan uw Staten voorgelegd.

Onderstaand overzicht bevat de meerjarige incidentele budgetten voor het begrotingsjaar 2024.

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling	Budget 2024
7. Levendig en sociaal	Sport en bewegen stimuleren	Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten	1.000.000
7. Levendig en sociaal	Cultuur en erfgoed	Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea	2.000.000

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 21 november 2023, kenmerk 47/5.6/2023001553;

gelet op de artikelen 193, 194 en 195 van de Provinciewet en de hoofdstukken I en III van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten;

BESLUITEN :

1. de nota Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" vast te stellen en daarmee in te stemmen met de daarin opgenomen voorstellen voor nieuw beleid;
2. in te stemmen met het dekkingsplan voor de periode 2024-2027;
3. in te stemmen met verhoging van het Investeringskrediet grondbezit landelijk gebied van € 140 miljoen naar € 210 miljoen;
4. de 1^e Wijziging van de Begroting 2024 aangaande de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 vast te stellen;
5. in te stemmen met het overzicht van meerjarige incidentele budgetten.

Assen, 20 december 2023

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, griffier

wa/coll.

1^e Uitwerking coalitieakkoord

Samen bouwen we Drenthe! 2023-2027

1^e Uitwerking coalitieakkoord

Samen bouwen we Drenthe!
2023-2027

November 2023

Inhoud

	Inleiding	6
	Financieel perspectief uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027	8
1	Besturen en samenwerken	13
2	Landelijk gebied	19
3	Leefomgeving en wonen	33
4	Regionale economie en werkgelegenheid	37
5	Mobiliteit en bereikbaarheid	45
6	Energie	49
7	Levendig en sociaal	53
8	Mensen en middelen	59

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe.

Inleiding

Dichtbij, ambitieus en realistisch

Hierbij leggen wij u de eerste uitwerking voor van het Coalitieakkoord 2023-2027 'Samen bouwen wij Drenthe'. Eerder stelde u al de Begroting 2024 vast op basis van bestaand beleid. Met deze eerste uitwerking van het coalitieakkoord hebben we onze ambities meer concreet gemaakt. We stellen aan u voor wat we in 2024 en de jaren daarna willen doen en geven inzicht in de financiële doorvertaling daarvan.

We zijn ambitieus en realistisch. In de maanden tussen de formatie en nu kregen we te maken met de kabinetsval, verkiezingen, onduidelijkheid over het provinciefonds, het uitblijven van structurele Rijksinvesteringen en met nieuwe conflict-situaties in de wereld. Waar we op de korte termijn nog extra dingen kunnen doen, is het op de langere termijn nodig kritisch naar het gehele provinciale beleid te kijken. Ons uitgangspunt is onze financiën op orde brengen én houden.

Ambitieuus en realistisch

We begroten al een deel van onze ambities voor 2024. Voor een ander deel van de ambities nemen we meer tijd om deze verder uit te werken. Zodat we daar in de Voorjaarsnota nader over kunnen besluiten. Dat geeft u en ons de mogelijkheid meer zicht te krijgen op de financiële impact. We kijken daarbij ook al vooruit naar het 'ravijnjaar' 2026.

Die uitwerking van onze ambities doen we niet alleen. We nodigen uw Staten uit om dit samen met ons te doen. Dat doen we bijvoorbeeld door middel van startnotities en de evaluatie van ons coalitieakkoord na twee jaar. Ook organisaties en inwoners worden op onderdelen al betrokken. U kunt hierbij denken aan de symposia en startbijeenkomsten die we rond thema's organiseren. Dat sluit wat ons betreft aan bij de wijze waarop we graag met u willen besturen.

Wat mag u van ons verwachten?

'De winkel' is ondertussen volop open. Binnen onze financiële mogelijkheden pakken we eerst de al concreet uitgewerkte ambities uit het coalitieakkoord op. Dat doen we met voorstellen die in principe incidenteel zijn voor de duur van deze bestuursperiode en waarbij wij zo min mogelijk structurele verplichtingen aangaan.

We zetten belangrijke stappen op het gebied van: de Omgevingsvisie, Woonagenda, Energieagenda, Economische koers, Cultuurnota, Sociale agenda, Digitaliseringsagenda, Koersnotitie Landbouw en de Duitslandagenda. Uw Staten worden daarbij vroegtijdig betrokken. Zo worden dit najaar de startnotities voor de onderwerpen Cultuur, Energie, Omgevingsvisie en Sociale agenda aan u voorgelegd.

Bij thema's in uitvoering houden we samen met u de vinger aan de pols om voortgang te houden. Denk aan het Drents Programma Landelijk Gebied en de ontwikkelingen rond de N34 en het spoor Emmen-Rheine. Vanuit het oogpunt van 'brede welvaart' hebben onderwerpen als de verbinding tussen landbouw en natuur, wonen, vitale dorpen en steden, werkgelegenheid, bereikbaarheid en de verduurzaming van woningen en bedrijven onze absolute prioriteit.

We realiseren ons dat er veel gevraagd en verwacht wordt. Zowel van bestuur als organisatie, met ingewikkelde vraagstukken, veranderende rollen en nieuwe manieren van werken. De beschikbaarheid van personeel, vaak met specialistische kennis, is een kritische succesfactor. Bij de uitwerking wordt daarom rekening gehouden met het effect op menskracht en bedrijfsvoering.

Van coalitieakkoord, via uitwerking, naar Voorjaarsnota

Deze uitwerking zien we als fundament waar we graag met u op voortbouwen. We grijpen aan wat kan, doen wat moet en werken onze ambities richting Voorjaarsnota verder uit. Eerlijk over de mogelijkheden, overtuigd van onze kennis, kunde en innovatiekracht.

Tot slot, een nieuwe bestuurscultuur realiseren we samen. U verwacht veel van ons en dat mag u ook verwachten. Wij nodigen u uit om constructief en open met ons in debat te blijven. Want samen bouwen wij Drenthe.

College van Gedeputeerde Staten

Financieel perspectief uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027

In de Begroting 2024 gaven wij aan dat wij aan onze provincie moeten bouwen onder een steeds grotere financiële onzekerheid. Mede door de val van het kabinet Rutte-IV is deze onzekerheid groter geworden. Een nieuwe verdeel-systeematiek voor de algemene uitkering uit het provinciefonds laat op zich wachten. Ook is er nog geen structurele financiering voor een aantal opgaven met een structureel karakter. Van de provincies wordt veel verwacht, maar 'boter bij de vis' is er (nog) niet. Tot slot ligt het ravijnjaar voor ons en ontbreekt nog de oplossing.

Ten opzichte van de Begroting 2024 is met name het financieel perspectief op de korte termijn gewijzigd. Uit de 3e Actualisatie/Slotwijziging 2023 blijkt dat er op de korte termijn financiële ruimte is voor nieuw beleid. Uitgaande van het maximaliseren van de financiële ruimte en het minimaliseren van (herhaalde) overhevelingen.

Deze uitkomst is de start van de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027. De 3e Actualisatie/Slotwijziging 2023 sluit met een incidentele vrije ruimte in 2023 van in totaal een bedrag van € 29,8 miljoen. Voor de totale vrij besteedbare ruimte kan hierbij in 2024 nog de actuele stand van de Financieringsreserve worden gevoegd. Deze bedraagt eind 2023 € 73 miljoen. Dit levert een incidentele beschikbare vrij besteedbare ruimte op van € 102 miljoen. Voor de komende vier jaar willen wij hiervan nu € 64,5 miljoen inzetten voor het realiseren van een deel van onze ambities.

De op dit moment geraamde vrije ruimte voor 2024 (€ 13 miljoen) en 2025 (€ 6 miljoen) en het restant van de Financieringsreserve (na inzet voor de uitwerking van het coalitieakkoord en dekking van latere NEDAB-kosten) houden we beschikbaar voor die betreffende jaren.

Vrije bestedingsruimte	2024	2025	2026	2027
Vrije bestedingsruimte stand 3e Actualisatie/slotwijziging 2023-2027	13.034.714	5.996.266	-9.678.496	-14.520.488
Uitwerking coalitieakkoord 2023-2027	32.106	37.869	37.869	37.869
Vrije bestedingsruimte na wijziging	13.066.820	6.034.135	-9.640.627	-14.482.619

Financieringsreserve	2024	2025	2026	2027
Resultaat 3e Actualisatie/Slotwijziging 2023	29.758.291	-	-	-
Saldo einde jaar voor mutaties	103.101.971	73.682.055	72.032.055	70.042.924
Onttrekking Reserve	-22.187.459	-16.485.401	-12.984.912	-12.049.059
Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027	-22.187.459	-16.485.401	-12.984.912	-12.049.059
Nieuw saldo einde jaar na mutaties	80.914.512	81.252.887	63.117.486	36.094.384

Post onvoorzien	2024	2025	2026	2027
Stand voor wijziging	500.000	500.000	500.000	500.000
Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000
Post onvoorzien na wijziging	250.000	250.000	250.000	250.000

Deze financiële middelen willen we onder de volgende voorwaarden inzetten:

- In principe gaat het om concrete plannen met incidentele budgetten die worden begroot tot en met uiterlijk het jaar 2027; er worden geen langjarige structurele verplichtingen aangegaan.
- De dekking blijft in principe beperkt tot de huidige bestuursperiode 2024 tot en met 2027; een nieuw college weegt daarna opnieuw af en besluit dan over voortzetting of beëindiging.
- Wij blijven kritisch op overhevelingen van niet uitgegeven budget tussen de jaren in de bestuursperiode. En ons uitgangspunt blijft, dat aan het eind van de bestuursperiode zo veel mogelijk de onverhoopt niet ingezette middelen vrijvallen.

Dit pakket bevat voorstellen waar al concrete plannen voor zijn of op de korte termijn komen. Deze voorstellen worden als uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 in de begrotingsprogramma's als op te nemen budgetten verwerkt in de bij dit document behorende 1e Wijziging van de Begroting 2024. Het gaat om de volgende voorstellen:

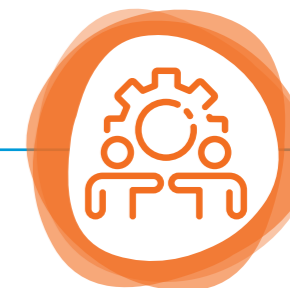
Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
Programma 1. Besturen en samenwerken						
1.01	Bestuurlijke vernieuwing, participatie	I	120.000	120.000	120.000	120.000
1.02	Hybride burgerberaad	I	230.000	-	-	-
1.03	Uitbreiding communicatie	I	115.000	115.000	115.000	115.000
Totaal programma 1			465.000	235.000	235.000	235.000
Programma 2. Landelijk gebied						
2.01	Strategie bodem en ondergrond	I	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
2.01a	Dekking uit regulier bodembudget	I	-1.500.000	-1.500.000	-1.500.000	-1.500.000
2.01b	Dekking uit reserve bodem	I	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000
2.02	Invasieve soorten	I	170.000	110.000	110.000	110.000
2.02a	Dekking vanuit SPUK Uitvoeringsprogramma Uitvoeringsprogramma 2024-2030	I	-170.000	-110.000	-110.000	-110.000
2.03	Boerenlandvogels (akker- en weidevogelbeheer) en innovatieve manieren van nestbescherming zoals dronevluchten	I	350.000	350.000	350.000	350.000
2.04a	Samen werken aan Landschap en biodiversiteit - Streekbeheer	I	200.000	200.000	200.000	200.000
2.04b	Samen werken aan Landschap en biodiversiteit - projecten Groenblauwe dooradering	I	100.000	250.000	250.000	-
2.04c	Samen werken aan Landschap en biodiversiteit - Natuurinclusief Drenthe	I	300.000	300.000	300.000	300.000
2.05	Legaliseren van PAS-melders, een stikstofbank en vergunning-verlening	I	482.000	482.000	-	-
2.06	Versterken van toezicht en handhaving in het buitengebied (BOA's)	S	217.894	212.131	212.131	212.131
2.07	Wolf	I	1.120.000	1.120.000	-	-
2.08	Klimaatadaptatie	I	300.000	300.000	300.000	300.000

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
2.09	Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	I	15.687.068	15.687.068	15.687.068	15.687.068
2.09	Dekking Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	I	-13.001.609	-12.370.707	-15.221.556	-15.641.409
2.12	Ophogen Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied	I	-	-	-	-
2.13	Subsidie RTV Drenthe 'ROEG!'	I	-	55.000	55.000	55.000
2.13	Dekking Subsidie RTV Drenthe 'ROEG!'	I	-	-55.000	-55.000	-55.000
Totaal programma 2			6.855.353	7.630.492	3.177.643	2.507.790
Programma 3. Leefomgeving en wonen						
3.01	Samenwerking regio Zwolle (t/m 2028)	I	600.000	600.000	600.000	600.000
3.01	Dekking uit bestaande middelen Economie	I	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
Totaal programma 3			525.000	525.000	525.000	525.000
Programma 4. Regionale economie en werkgelegenheid						
4.01	Regionale Economie	I	2.600.000	500.000	-	-
4.02	Herstructureringsfonds/ ontwikkelingsmaatschappij (10 mln)	I	1.000.000	-	-	-
4.03	Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	I	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
4.04	Recreatie & Toerisme - Verbeteren recreatieve fietspaden en fietsvoorzieningen, aanvullend op de Fietsagenda	I	375.000	375.000	375.000	375.000
4.04	Recreatie & Toerisme - We promoten Drenthe als wandelprovincie	I	250.000	250.000	250.000	250.000
4.04	Recreatie & Toerisme - Combineren van functies in het landelijk gebied	I	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal programma 4			5.525.000	2.425.000	1.925.000	1.925.000
Programma 5. Mobiliteit en bereikbaarheid						
5.01	Groningen Airport Eelde (NEDAB-kosten gedurende 10 jaar, storting in Reserve GAE)	I	2.299.400	2.299.400	2.299.400	2.299.400
5.01	Dekking vanuit Reserve GAE (al aanwezig in reserve)	I	-2.299.400	-1.361.360	-	-
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Nedersaksenlijn	I	-	500.000	500.000	500.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investerings in spoor (Meppel & Emmen-Rheine)	I	4.000.000	4.500.000	5.000.000	5.000.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Exploitatie Emmen-Rheine (zit deels al in de exploitatie)	I	-	-	500.000	500.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Exploitatie Emmen-Rheine (dekking uit bestaand budget)	I	-	-	-150.000	-150.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investerings in spoor, dekking Reserve Mobiliteit	I	-4.000.000	-5.000.000	-5.500.000	-5.500.000
Totaal programma 5			-	938.040	2.649.400	2.649.400

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
Programma 6. Energie						
Totaal programma 6			-	-	-	-
Programma 7. Levendig en sociaal						
7.01	Cultuur - Instandhoudingsbudget Cultuur	I	2.000.000	-	-	-
7.01	Cultuur - Toekomstplan Museum de Buitenplaats	I	1.000.000	-	-	-
7.01	Cultuur - Cofinanciering Regio Deal	I	75.000	75.000	75.000	75.000
7.02	Sociale Agenda - Sociale Agenda 2024-2029	I	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
7.02	Sociale Agenda - Uitvoeringscapaciteit	S	400.000	400.000	400.000	400.000
7.02	Dekking Sociale Agenda - Uitvoeringscapaciteit	S	-400.000	-400.000	-400.000	-400.000
7.02	Sociale Agenda - Regiodeal 2024-2028	I	600.000	600.000	600.000	600.000
7.03	Sport: topsportevenementen	I	1.000.000	-	-	-
Totaal programma 7			7.175.000	3.175.000	3.175.000	3.175.000
Programma 8. Mensen en middelen						
8.01	Digitaliseringsagenda: Masterplan ICT	I	840.000	840.000	700.000	420.000
8.01	Digitaliseringsagenda: Cybersecurity	I	105.000	105.000	105.000	105.000
8.01	Digitaliseringsagenda: Project NIS2	I	210.000	105.000	-	-
8.01	Digitaliseringsagenda: Interne digitale vaardigheden/innovatie	I	105.000	105.000	105.000	105.000
8.01	Digitaliseringsagenda: Digital readiness assessment	I	-	14.000	-	14.000
8.02	Digitaliseringsagenda: Datahuis	I	350.000	350.000	350.000	350.000
8.02	Digitaliseringsagenda: Datagedreven beleidsontwikkeling	I	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal programma 8			1.860.000	1.769.000	1.510.000	1.244.000
Totaal saldo claims algemene middelen			22.405.353	16.697.532	13.197.043	12.261.190

Vervolgtraject

Met deze eerste uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 zijn we er nog niet. Voor onze verdere ambities kiezen we voor de langere termijn voor een vervolgtraject, waarbij wij enerzijds aandacht hebben voor die voorstellen die nog nadere uitwerking behoeven en anderzijds een pakket van maatregelen voorbereiden voor het behoud van structureel begrotingsevenwicht. In de bestaande begroting zal via ombuigingen financiële dekking gezocht worden om ruimte te krijgen voor het 'ravijnjaar' in 2026 en voor de nader uit te werken ambities uit het coalitieakkoord. Dit traject wordt in de loop van 2024 al urgent, omdat de maatregelen uiterlijk in 2026 effect moeten hebben. Hierbij worden uw Staten betrokken als onderdeel van de Voorjaarsnota 2024.

1 Besturen en samenwerken

INLEIDING

Public Affairs

Als provincie hebben we de blik naar buiten, want ons werk staat ten dienste van alle inwoners van Drenthe. Daarvoor onderhouden we ambtelijk en bestuurlijk goede contacten bij ministeries, de Tweede Kamer, samenwerkingsverbanden en Europese instanties. Hierdoor zien we tijdig aankomen welk beleid er op de provincie af komt. Voor sommige onderwerpen is een derde partij nodig om ons doel te bereiken.

Met Public Affairs of lobby (beïnvloeding van beleid) realiseren we onze lobbydoelen. Dat doen we samen met onze (Noord-Nederlandse) partners bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). Op basis van onze Drentse Duitslandagenda zetten we in op een verdere versterking van de binationale betrekkingen; in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen en de Landkreisen Emsland en Grafschaft Bentheim. In Europees verband werken wij samen met verschillende partners aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van klimaatadaptatie, duurzame energie (waaronder waterstof) en mobiliteit.

Drenthe heeft veel te doen en nog meer te bieden. In het rapport 'Elke regio telt' (2023) adviseren drie belangrijke adviesraden de Rijksoverheid te zorgen voor een betere verdeling van gelden, onderwijs, zorg en rijksdiensten. Het maakt hard waar we in de regio al langere tijd tegenaan lopen en waar we het Rijk nog nadrukkelijker op aan zullen spreken. Niet alleen als wij knelpunten ervaren in de uitvoerbaarheid van beleid, maar ook als het gaat om de manier van besturen en een respectvolle omgang met elkaar.

Duitslandagenda

De Duitslandagenda loopt in 2023 af. Samen met Provinciale Staten werken wij graag aan een passend vervolg voor de periode 2024-2027. Dit om onze samenwerking met Duitse partners op basis van goed partnerschap en wederzijds vertrouwen verder uit te bouwen. We kunnen de samenwerking met onze directe burens, de Landkreise Emsland en Grafschaft Bentheim, verder verankeren en verstevigen. Er liggen kansen om met gezamenlijke bedrijfsevenementen of energieprojecten mkb-netwerken in Drenthe te koppelen aan Duitse netwerken, bijvoorbeeld via de Ems-Achse. De intentieverklaring voor de oprichting van een grensoverschrijdende Crossborder Hydrogen Valley in Noordoost-Nederland en Nedersaksen moet nog nadere invulling krijgen. We gaan verder met de grensoverschrijdende samenwerking rondom de spoorlijn Emmen-Rheine. De Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe biedt kansen om met onze Duitse partners te werken aan initiatieven op het gebied van onderwijs, arbeidsmarkt en mkb-samenwerking, ter versterking van de brede welvaart.

Lobby in Den Haag

Met onze partners bij het Rijk en de Tweede Kamer werken wij samen aan een goede verankering van de Drentse belangen in nationaal beleid en initiatieven. Daarbij brengen we nadrukkelijk onze Drentse belangen en projecten onder de aandacht. De totstandkoming en de uitwerking van het nationaal coalitieakkoord hebben onze specifieke aandacht. Met Groningen en Friesland organiseren we één à twee keer per jaar een evenement voor Kamerleden uit het gehele land, nodigen wij Kamerleden en bewindspersonen uit in onze regio, bezoeken we de prioritaire debatten in de Tweede Kamer en spreken we de noordelijke Kamerleden structureel zes keer per jaar.

Bestuur en samenwerken

De komende vier jaren zetten we onder andere in op de totstandkoming van de Nedersaksenlijn, de komst van nieuwe Rijksdiensten naar Drenthe, (lange termijnperspectief voor) de agrarische sectoren, een grotere bijdrage uit nationale cultuurfondsen en de herverdeling provinciefonds/meer financiële middelen voor Drenthe.

Europa agenda

De Europa agenda loopt eind 2024 af. Daarna werken we graag met uw Staten aan een passend vervolg. Tot die periode gaan we door met de gekozen focusthema's (Digitalisering, Circulaire Economie/ Groene chemie, Energie, Klimaatadaptatie, Landbouw en Mobiliteit), een duidelijke Europastrategie en zorgen we dat Drenthe vroegtijdig aan tafel zit of wordt vertegenwoordigd. Daar waar besluitvorming plaatsvindt of beter nog: daar waar wetten in voorbereiding zijn. We doen dit alleen, maar ook vaak samen. Met het SNN, het Comité van de Regio's, de Noord Zee Commissie en het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP).

We hebben zitting in het Comité van de Regio's in de werkgroep NAT (natuurlijke hulpbronnen). De inzet die we in deze werkgroep plegen, is met name op Landbouwbeleid en voedsel, plattelandontwikkeling en toerisme.

In 2023 heeft de Europese Commissie (EC) de provincie Drenthe geselecteerd om lid te worden van de 'EU Mission on Adaptation to Climate Change'. Deze missie is in het leven geroepen om Europese regio's te ondersteunen in hun streven om aanpassingen aan de klimaatverandering te realiseren. Het doel van de EC is om in 2030 minstens 150 klimaatveerkrachtige Europese regio's te hebben.

Vanuit de Europese Commissie is het verzoek gekomen om data aan te leveren over de aanwezigheid van wolven in Nederland. De Nederlandse provincies werken hierin zoveel mogelijk samen. Zo ontwikkelen we gezamenlijk beleid met een Interprovinciaal Wolvenplan. Mede afhankelijk van de uitkomst van de bevindingen van de Europese Commissie wordt een lobby gestart met betrekking tot de status van de wolf.

In 2024 zijn de Europese verkiezingen. Gezamenlijk met het Huis van de Nederlandse Provincies besteden we hier aandacht aan, bijvoorbeeld met een verkiezingsdebat op 16 mei.

Ondermijning

De provincie is zich bewust van de risico's en kwetsbaarheid van het openbaar bestuur. We willen weerbaar en 'ondermijningsproof' zijn in beleid, cultuur en gedrag. Zelfs in een welvarend land als Nederland staan de betrouwbaarheid en de legitimiteit van de overheid onder druk, mede door de toenemende (zware) criminaliteit en de vermenging van de onder- en bovenwereld. Een succesvolle aanpak van deze ontwikkeling vraagt om een weerbare en integere overheid, maar ook om een weerbare samenleving. De Drentse campagne 'Niet onder mijn neus' is gestart in 2022, met incidentele middelen gefaciliteerd vanuit de provincie en uitgevoerd door de Drentse gemeenten en het RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum). Via het programma Naober zetten wij in de vrijetijdseconomie ook in op het tegengaan van permanente bewoning en de bestrijding van criminaliteit, ondermijning en sociale problematiek op vakantieparken.

Ook zetten we zichtbare stappen om de eigen weerbaarheid en de weerbaarheid van de Drentse overheden te versterken. Binnen de provinciale organisatie is een weerbaarheidsscan door het RIEC uitgevoerd. We gaan aan de slag met de aanbevelingen. Omdat alle overheden – van gemeenten, provincie tot waterschap – hierin een gelijke opgave hebben, is het wenselijk om het thema in gezamenlijkheid op te pakken. Bijvoorbeeld door het stimuleren van bewustwording, eenduidige toepassing van beleid (APV/BIBOB) en het borgen van kwetsbare functies. Door als Drentse overheden samen te werken, hetzelfde beleid op dit thema te voeren en dit op consequente wijze toe te passen, worden we gezamenlijk meer weerbaar, zijn 'de dijken overal even hoog' en wordt de kans op 'shopgedrag' van criminelen verkleind. De ontwikkeling van deze gezamenlijke aanpak is in de afrondende fase. Van Rijkswege zijn er middelen beschikbaar gesteld om deze inspanningen financieel te ondersteunen.

Communicatie

We zetten ons bestaande corporate communicatiebeleid 'Voor Drenthe' voort. Dit is erop gericht dat we zichtbaar, herkenbaar en transparant communiceren, vanuit de grondhouding: 'Wat we doen, doen we voor Drenthe'. Dit betekent onder andere dat we opkomen voor de Drent, we besluiten presenteren en duiden, en vragen beantwoorden vanuit het vertrekpunt: 'wat betekent dit voor Drenthe?' We maken daarbij gebruik van ambassadeurs (bestuurders, inwoners, ondernemers en medewerkers), mooie beelden en feiten en cijfers.

Nieuwe accenten leggen we op basis van het coalitieakkoord, regelmatige gesprekken met onze stakeholders en ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie. Het belang van communicatie is groot en neemt alleen maar toe, kijkend naar de ontwikkelingen in de samenleving, complexe opgaven en ook veranderende wetgeving zoals de Omgevingswet. Vraagstukken als polarisatie, dilemma's en werken met data hebben onze aandacht.

VOORSTELLEN

1.01 Bestuurlijke vernieuwing

Als bestuur zetten we zichtbare stappen om verbindend te besturen, passend bij Drenthe. Dat is niet meteen geregeld, maar we doen het elke dag een stukje beter.

Door laagdrempelig contact willen we goed met elkaar in verbinding zijn. We willen weten wat er leeft en maken gebruik van kennis en expertise uit de samenleving. Daarvoor zoeken we ook naar nieuwe manieren van samenwerken met onze inwoners.

We geven een impuls aan participatiebeleid, aansluitend bij het kader Verbindend Besturen van Provinciale Staten. En we gaan aan de slag met praktische campagnes op onze socials en in de media, die inspelen op de actualiteit.

Besluiten leggen we helder uit. Waar mogelijk halen we aan de voorkant van besluiten ideeën en vragen op. Bijvoorbeeld via (start)bijeenkomsten of startnotities. Met Provinciale Staten werken we aan een burgerberaad en een akkoord op bestuurlijke vernieuwing, ieder vanuit de eigen rol.

1.02 Hybride burgerberaad

In de begroting van 2024 staan in het programma 'Besturen en samenwerken' doelstellingen van Gedeputeerde en Provinciale Staten beschreven. Een van de kaders is het Kader verbindend besturen, door Provinciale Staten vastgesteld op 13 juli 2022 (statenstuk 2022-65).

Onder doelstelling 1.01.01 (Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten) valt onder andere het doen van onderzoek naar de mogelijkheden om de verbinding met onze inwoners te versterken en nieuwe bestuurlijke instru-

menten te ontwikkelen. Hiervoor heeft de statenwerkgroep verbindend besturen een actuele opdracht van het presidium gekregen, waaronder de organisatie van een hybride burgerberaad (Statenstuk 2023-91). De financiële gevolgen van dit besluit moeten nog in de begroting 2024 worden verwerkt.

In het coalitieakkoord staat als een van de accenten bij verbindend besturen het samen met de staten organiseren van een burgerberaad. Dit voorstel geeft hier concreet uitwerking aan. De initiële kosten worden geschat op € 230.000,--

1.03 Uitbreiding communicatie

De complexe vraagstukken in onze maatschappij (zoals wolf, stikstof en ruimtelijke vraagstukken) vragen in toenemende mate meer van beleid, en zeker ook van communicatie. We moeten steeds sneller en vaker kunnen schakelen en acteren op maatschappelijke issues en op reacties van (social) media. Dat betekent dat er meer behoefte/capaciteit is aan professionele schrijvers, filmers en dagvoorzitters/debatleiders/presentatoren.

Daarnaast is door onder andere het voorzitterschap van SNN en de toenemende vraag naar communicatieve uitingen en presentaties rond bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen (zoals provinciale regietafel vluchtelingen, waarmee de commissaris van de Koning te maken heeft), extra behoefte aan ondersteuning. We stellen voor om hiervoor de loonsom te verhogen.

FINANCIËLE VERTALING

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
1.01	Bestuurlijke vernieuwing, participatie	I	120.000	120.000	120.000	120.000
1.02	Hybride burgerberaad	I	230.000	-	-	-
1.03	Uitbreiding communicatie	I	115.000	115.000	115.000	115.000
Totaal programma 1			465.000	235.000	235.000	235.000

2 Landelijk gebied

INLEIDING

We staan voor grote uitdagingen in het landelijk gebied. Het gaat om systeemherstel waarbij de verschillende opgaven ten aanzien van landbouw, natuur, water, klimaat en biodiversiteit elkaar raken. Het Rijk wil deze opgaven integraal oppakken in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Voor Drenthe werken we dit uit in het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG). Samen met onze partners en andere belanghebbenden willen we hierin de keuzes maken voor Drenthe. We zetten in op een concrete, integrale aanpak, waarbij de transitie in het landelijk gebied gelijk opgaat met het creëren van een sociaal-economisch perspectief voor onze inwoners. Deze ambities combineren we met onze Omgevingsvisie in een aanpak gericht op brede welvaart.

Drents Programma Landelijk Gebied

In het DPLG richten we ons op de opgaven tot en met 2030/2035 en nemen we de inbreng van inwoners, onze medeoverheden en andere stakeholders mee in een gebiedsgerichte aanpak. Belangrijke uitgangspunt is vrijwilligheid en dat elke sector zijn deel bijdraagt. Provinciale Staten worden nauw betrokken in het traject. Daar waar mogelijk stapelen en combineren we functies door het effectief benutten van de ruimte. We beseffen dat we daarbij keuzes moeten maken. Deze keuzes zullen gebaseerd zijn op de wettelijke en nationale kaders, waarbij we ons inzetten om de sociaal-economische vitaliteit en de leefbaarheid van het landelijk gebied te versterken. Hiervoor is een helder perspectief en instrumentarium nodig voor de landbouw. Het DPLG moet leiden tot een concreet plan met geborgde maatregelen. Dat wil zeggen: juridisch houdbaar en afrekenbaar, waardoor ontwikkelingen die nu stagneren op termijn weer mogelijk zijn.

De val van het kabinet en het uitblijven van het landbouwakkoord hebben er echter wel voor gezorgd dat er nog steeds onduidelijkheid is over de concrete doelen, generieke maatregelen en de beschikbare middelen en instrumenten. Met de kennis van nu en de middelen die wel beschikbaar zijn, werken wij in 2024 met alle betrokkenen verder op de ingezette koers. We dringen er bij het Rijk op aan om duidelijkheid te geven en de middelen beschikbaar te stellen die nodig zijn om een deel van de opgaven te vervullen.

Ondanks dat nog onduidelijk is wanneer de financiële middelen vanuit het transitiefonds voor het DPLG beschikbaar komen, vinden wij het van groot belang dat we invulling geven aan het maatregelenpakket DPLG 2024-2025. Zoals we die ook juli 2023 bij het Rijk hebben ingediend. Hiervoor hebben we voorafgaand aan de duidelijkheid van het Rijk financiële middelen nodig voor landbouw en natuur.

Landbouw

In Drenthe blijft ruimte voor agrariërs. We zetten in op een toekomstgerichte en rendabele landbouw. Hoewel heldere doelen en ambities voor de landbouw op nationaal niveau nog steeds van belang zijn, pakken we in Drenthe zelf ook de handschoen op. Belangrijk is onze inzet op duurzame melkveehouderij en akkerbouw, door middel van de KPI-aanpak. Met deze regeling stimuleren en belonen we boeren die zich inzetten voor verduurzaming. Samen met het Rijk gaan we deze regeling verder verdiepen en uitbreiden. De KPI-aanpak wordt ondersteund met maatregelen voor boeren gericht op innovatie, management en investeringen. We gaan daarbij op zoek naar mogelijkheden voor een meet- en monitoringssysteem voor de onderbouwing van innovaties. Daarnaast is een belangrijk speerpunt het legaliseren van de PAS-melders. Onder andere een concreet DPLG met geborgde maatregelen kan hieraan bijdragen.

Landelijk gebied

Om onze landbouwdoelen te bereiken, werken we samen op noordelijke schaal. In de Agenda van de Veenkoloniën werken we onder andere samen met Groningen, in de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw met Groningen en Fryslân en de AgroAgenda met zowel noordelijke overheden als ketenpartijen en onderzoeksinstituten.

In 2023 is de nieuwe periode van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van start gegaan. In Nederland is dit uitgewerkt in het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Het GLB is voor ons een belangrijk vehikel om ons beleid te financieren. Hierbij is het een vereiste dat we zelf zorgen voor cofinanciering. Naast het stimuleren van (de verduurzaming van) de landbouw is LEADER ook een belangrijk onderdeel van het GLB. Door middel van dit instrument investeren we in de sociaal-economische vitaliteit van het platteland.

Natuur

Landbouw en natuur zijn nauw verbonden aan elkaar. Zonder een robuuste natuur is een volhoudbare landbouw niet mogelijk. We voeren daarom de gemaakte afspraken in het kader van het Natuurpact en programma Natuur uit. Dit doen wij binnen het Programma Natuurlijk Platteland. Hierin pakken wij de afronding en inrichting van het Natuur Netwerk Nederland (NNN), de realisatie van doelen in Natura 2000 gebieden (VHR) en de uitvoering van de bomen- en bossenstrategie in samenhang met water- en klimaatopgaven op. Prolander is verantwoordelijk voor het overgrote deel van de uitvoering van maatregelen om deze opgaven binnen het programma Natuurlijk Platteland te realiseren. Wij verwachten dat zij de komende jaren meer capaciteit moeten inzetten om alle doelen te realiseren.

Onze inzet op natuur is breder dan alleen de ontwikkeling van natuurgebieden. Wij zetten ook in op agrarisch natuurbeheer en een meer natuurinclusieve aanpak van de andere beleidsterreinen. Ook stimuleren we agrarische, bewoners- en wijkinitiatieven.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Een concreet DPLG met geborgde maatregelen moet vergunningverlening voor nieuwe ontwikkelingen weer mogelijk maken. Hoe sneller er duidelijkheid komt en er voldoende instrumentarium en middelen beschikbaar komen, hoe eerder we uit de juridische impasse komen. Dat is niet alleen noodzakelijk om ontwikkelruimte te creëren, maar ook om het VTH-stelsel werkbaar te houden. De huidige situatie legt extra druk op de vergunningverlening, maar doet ook een veel groter beroep op toezicht en handhaving. De uitvoering hiervan is in de afgelopen jaren complexer geworden en toegenomen in volume. Zonder concrete oplossing zal dit ertoe leiden dat het systeem vastloopt. Dit geldt niet alleen voor de extra stikstofproblematiek, ook de toegenomen recreatiedruk in het landelijk gebied maakt het noodzakelijk dat onze toezicht en handhaving, in samenwerking met de terreinbeherende organisaties en de politie, wordt geïntensiveerd. Wij onderzoeken daarom de mogelijkheden voor de inzet van extra buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's).

Biodiversiteit

Om te komen tot een robuust natuursysteem is het van belang dat we zowel binnen als buiten de natuurgebieden blijven inzetten op het versterken en verbeteren van de biodiversiteit. Hierbij zetten we in op een systeemverbetering die soortenrijkdom versterkt, waarbij we oog hebben voor de mogelijke maatschappelijke effecten die dit kan hebben op onze samenleving. In Drenthe heeft de komst van de wolf grote gevolgen. De maatschappelijke onrust en economische kosten nemen toe. We gaan daarom door met het verstrekken van subsidies en compenseren schade ruimhartig. Zowel met het Rijk als de EU voeren we het gesprek over een lagere beschermde status van de wolf, zodat beheer mogelijk wordt.

Om beter voorbereid te zijn op de maatschappelijke effecten van nieuwe soorten in Nederland willen we een bredere discussie voeren over de inpasbaarheid en acceptatie. Dit voorafgaande aan herintroductie van soorten of het zonder meer vrij laten rondlopen van nieuwkomers die uit eigen beweging komen.

Water & bodem

Het Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027 en de strategie Bodem & Ondergrond 2021 vormen de basis voor de uitvoering van het water- en bodembeleid. Het bodem-watersysteem maakt onderdeel uit van de fysieke leefomgeving en samen leveren ze een verscheidenheid aan diensten en producten aan de maatschappij zoals voedsel, biodiversiteit, delfstoffen, drinkwater, energie en opslagruimte voor (duurzame en fossiele) energie.

Door de verschillende ontwikkelingen staat de toestand van het bodem- en watersysteem nog steeds onder druk. Uitvoering van ons beleid, waar we al jaren intensief en actief mee bezig zijn, heeft tot verbetering geleid, maar de doelen voor water, bodem en ondergrond zijn nog niet bereikt. Extra inspanningen zijn noodzakelijk. Drenthe kent ruim 85% landelijk gebied (natuur en landbouw). Verzuring, vermesting en verdroging zijn in het landelijk gebied een aantal grote issues waar wij samen met partners aan (gaan) werken.

Voor water is het jaar 2027 een belangrijke mijlpaal, omdat dan de laatste termijn van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) afloopt en de doelen moeten zijn gerealiseerd. Dit vraagt de komende periode extra capaciteit van onze organisatie om te voldoen aan Europese wet- en regelgeving. Hiervoor is nog geen financiële claim gelegd in de begroting, een uitwerking volgt bij de Voorjaarsnota 2024.

Door klimaatverandering moeten we ons aanpassen. Het water- en bodemsysteem zal meer bepalend zijn voor ruimtelijk keuzes. De uitwerking hiervan vindt plaats in de Omgevingsvisie. Bovendien werken we aan de opgave van een klimaatbestendig Drenthe door klimaatadaptatie te integreren in een veelvoud aan opgaven en beleidsvelden, waaronder water, wonen, mobiliteit, natuur, landbouw en veiligheid.

Met betrekking tot water en bodem richten wij ons op het verbeteren van de kwaliteit, voldoende water, het beschermen van kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden en bodemwaarden. Dit alles om (met een veranderend klimaat) de ecosysteemdiensten nu en in de toekomst veilig te stellen.

Nationale Parken

We zetten in op Nationale Parken Nieuwe Stijl. In zowel Zuidwest-Drenthe als Drentsche Aa investeren we in landschappelijke kwaliteitsverbetering met als doel een aantrekkelijker woon-, werk- en leefklimaat voor inwoners, toeristen en recreanten te realiseren.

VOORSTELLEN

2.01 Strategie Bodem & Ondergrond

In het coalitieakkoord benoemen we hoe belangrijk een gezonde bodem, schoon water, schone lucht en biodiversiteit zijn. Op basis van de Strategie Bodem & Ondergrond 2021 werken we beleid voor een gezonde bodem uit.

De Strategie Bodem & Ondergrond is eind 2021 vastgesteld. Met deze strategie is het beleid voor de bodem en ondergrond geactualiseerd. Deze strategie geeft invulling aan duurzaam bodemgebruik en beheer waarbij in de uitwerking maatschappelijke opgaven/thema's centraal zijn gesteld. De negen thema's in de strategie zijn: energievoorziening, landbouw, verontreinigingen in de leefomgeving, aardkundig erfgoed, natuur, grondwater, infrastructuur, delf- en grondstoffen en klimaatverandering. De Strategie Bodem & Ondergrond benoemt per thema de visie, de strategische doelen en de beleidskeuzes.

Bodem, ondergrond en grondwater zijn cruciale onderdelen van de fysieke leefomgeving. Samen leveren ze een verscheidenheid aan diensten en producten aan de maatschappij zoals voedsel, biodiversiteit, delfstoffen, drinkwater, energie en opslagruimte voor (duurzame en fossiele) energie. Een gezonde bodem is niet een vanzelfsprekendheid. Door de verschillende ontwikkelingen staat de toestand van het bodem- en watersysteem steeds meer onder druk. Uitvoering van ons beleid heeft tot verbeteringen geleid, maar het realiseren van de doelen van water, bodem en ondergrond is nog niet binnen bereik. Extra inspanningen zijn noodzakelijk. In Drenthe is het van belang om het maatschappelijk gebruik van bodem en ondergrond in balans te brengen met de draagkracht en het herstelvermogen van het bodemsysteem.

In aanvulling op de strategie Bodem & Ondergrond 2021 zijn momenteel deel 2 'Tactiek' en deel 3 'Dynamische uitvoeringsagenda's' in de maak. Deze drie delen vormen tezamen onze opgave bodem & ondergrond waaraan we

samen met partners invulling aan geven. Bij de totstandkoming van deel 2 'Tactiek' en deel 3 'Dynamische uitvoeringsagenda's' is duidelijk geworden dat het huidige bodembudget niet toereikend is om onze doelen te kunnen behalen.

De grote hoeveelheid benodigde inspanningen bestaat uit een mix van de volgende instrumenten: het uitvoeren van onderzoek (nodig om vervolgacties te kunnen bepalen); uitvoeren van bodemsaneringen, het verbeteren van de communicatie en voorlichting, het voorbereiden van stimuleringsmaatregelen en/of -overeenkomsten.

Voor het opstellen van de begroting is voor de gehele opgave een raming gemaakt van gemiddeld € 6,3 miljoen per jaar. Exclusief alle stimuleringsmaatregelen, in verband met mogelijke dubbeling bij andere opgaven (onder andere DPLG), bedraagt de opgave Bodem & Ondergrond gemiddeld € 3,1 miljoen per jaar. De begroting 2024-2027 is gericht op noodzakelijk/gewenste onderzoeken/inventarisaties/handelingperspectieven en pilots;

2.02 Invasieve soorten

Om invasieve soorten aan te kunnen pakken is het noodzakelijk budget en capaciteit beschikbaar te stellen. Beleid is al vastgesteld en geactualiseerd in de Natuurvisie en het Uitvoeringsplan flora en fauna. Een eerste vervolgstap is het vaststellen van de omvang van het probleem met gebiedspartners en het ontwikkelen van een structurele aanpak van gevestigde invasieve soorten. Het gaat hierbij om woekersoorten als watercrassula, Aziatische duizendknoop en invasieve fauna als de nijlgans, wasbeer en wasbeerhond. De wettelijke taak om nieuwe invasieve soorten binnen drie maanden te verwijderen, is effectiever uit te voeren met een gereserveerd budget. In Drenthe gaat het dan om soorten als Aziatische hoornaar en de rosse stekelstaart (eend).

Op basis van toenemende kritiek vanuit de samenleving is het beeld ontstaan dat er de afgelopen jaren onvoldoende regie is gevoerd op het beheer van exoten. De negatieve effecten van exoten worden ook steeds meer gevoeld. Voor de wettelijke taak om invulling te geven aan beleid invasieve exoten hebben we vanuit het Natuurpact (2013) geen financiële middelen ontvangen. Vanuit het uitvoeringsprogramma Natuur tweede fase (2024-2027) zijn we voornemens maatregelen op te nemen en hiervoor financiële dekking te krijgen. Of invasieve exoten ook in de tweede fase

uitvoeringsprogramma Natuur onderdeel zijn van de voorwaarden is op dit moment nog onzeker. Is dit niet het geval dan moeten gemaakte kosten voor de uitvoering worden gedekt uit onze eigen vrije bestedingsruimte.

2.03 **Boerenlandvogels (akker- en weidevogelbeheer) en innovatieve manieren van nestbescherming, zoals dronevluchten**

Het college wil blijven werken aan behoud en herstel van de boerenlandvogels. Het doel is maatregelen en acties te nemen in het veld, zodat bedreigde populaties een grotere kans krijgen zich te kunnen voortplanten en handhaven. Met veel vrijwilligers en tal van organisaties werkt de provincie samen in het zogenaamde 'Ermberaad'. Onder deze paraplu wordt gewerkt aan het verbeteren van de leefomgeving van boerenlandvogels (biotoopherstel) en aan het bestrijden van predatie (preventief). Het uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025 is de basis voor de werkzaamheden (een vervolg op het plan van aanpak akker- en weidevogels 2017-2020).

De flexibele maatwerkregeling is één van de maatregelen uit het uitvoeringsplan. Het is een 'geldpot' om bijvoorbeeld agrariërs te compenseren voor inkomstenderving en hen te motiveren deel te nemen aan goed weidevogelbeheer. Dat kan bijvoorbeeld gaan om het uitstellen van maaien, maar ook het aanleggen van plasdrassen (een deel van het boerenland wordt tijdelijk onder water gezet) en het plaatsen van predatierasters voor bijvoorbeeld wulpen. Verder worden vanuit het uitvoeringsplan projecten en ecologische onderzoeken uitgevoerd en resultaten gemonitord in een monitoringsprogramma.

Er wordt steeds vaker inzet van een drone gevraagd bij het zoeken naar nesten. Landschapsbeheer Drenthe en Agrarisch Natuur Drenthe werken ieder met een drone. Het werk met drones zou kunnen worden verbeterd middels een project via het Ermberaad, waarbij ingezet wordt op een extra drone en het opleiden van gemotiveerde vrijwilligers en het professionaliseren van de organisaties.

2.04 **Samen werken aan Landschap en biodiversiteit**

Naast de opgave voor NNN en N2000/VHR hebben we ook een grote opgave om het landschap en de biodiversiteit in de rest van het landelijk gebied en dorpen en steden te versterken. We hebben hiervoor de basiskwaliteit natuur als

onderlegger opgenomen in de Omgevingsvisie. Door het realiseren van de basiskwaliteit natuur werken we niet alleen aan het versterken van de biodiversiteit, maar ook aan een herkenbaar landschap en prettige leefomgeving. Ook dragen de projecten bij aan klimaatdoelstellingen, zoals het bestrijden van water-, droogteoverlast en hittestress.

Om de basiskwaliteit te realiseren zijn gemeenten, waterschappen, gebiedspartners maar vooral boeren en andere inwoners van Drenthe onmisbaar. We willen de geijkte instrumenten continueren, maar ook samen met boeren en inwoners initiatieven en pilots opzetten die bijdragen aan het realiseren van een aantrekkelijk (be)leefbaar landschap met de planten en dieren die daarbij horen.

2.04a **Streekbeheer**

Streekbeheer bestaat inmiddels ruim tien jaar. Het is een samenwerking van gemeenten en provincie met Landschapsbeheer Drenthe om vrijwilligers te ondersteunen bij projecten in hun woonomgeving. Hierbij nemen bewoners zelf verantwoordelijkheid voor het onderhoud van bijvoorbeeld het landschap, cultuurhistorische elementen en wandelpaden. Op deze wijze zijn inwoners, boeren, scholen en organisaties samen aan de slag voor natuur, landschap en cultuurhistorie in hun eigen groene leefomgeving.

Het Streekbeheer in Drenthe groeit, zowel in het aantal vrijwilligersgroepen als in het aantal deelnemende vrijwilligers. Bij aanvang is afgesproken dat de financiering voor 50% door de provincie en voor 50% door de gemeenten gerealiseerd wordt. Bijna jaarlijks nemen de bijdragen van gemeenten toe. Daarom heeft het college voor de komende vier jaren € 200.000,- vrijgemaakt als medefinanciering.

2.04b **(Pilot)projecten Groenblauwe dooradering**

De realisatie van de Groenblauwe dooradering (GBDA) maakt onderdeel uit van de NPLG-opgave. Waarbij de ambitie is dat 10% van het landelijk gebied in 2050 moet bestaan uit landschapselementen. Voor een deel is de GBDA al aanwezig, maar er is een stevige opgave om in de openbare ruimte en op agrarische gronden meer landschapselementen te ontwikkelen.

Omdat de doelen vanuit DPLG nog niet volledig duidelijk en uitgewerkt zijn, worden tijdelijke instrumenten en subsidie-mogelijkheden gevraagd voor pilots en experimenten om kennis en ervaring op te doen met de realisatie van de GBDA. Onderdeel van de pilot is te komen tot een eerlijk (langjarig) verdienmodel voor het leveren van landschapsdiensten door boeren en het uitwerken van een laagdrempelige methode voor het monitoren van landschap en biodiversiteit.

2.04c/d **Natuurinclusief Drenthe**

De afgelopen jaren hebben we op verschillende manieren geïnvesteerd in zowel de kwaliteit van het landschap als de betrokkenheid van bewoners bij hun directe leefomgeving. Dit hebben we onder ander gedaan door het stimuleren van groene bewonersinitiatieven, inzet van vrijwilligers bij natuurmonitoring en het betrekken van kinderen bij natuur door verschillende lesprogramma's. Ook is in 2022 een motie aangenomen waarbij € 800.000,- beschikbaar is gesteld voor het vergroenen van schoolpleinen. Door cofinanciering van gemeenten en scholen kunnen hiermee in het totaal 30 schoolpleinen natuur- en klimaatinclusief worden ingericht. Bij de voorbereiding op de Voorjaarsnota 2024 zullen we kijken of we vanaf 2025 nog middelen beschikbaar kunnen stellen om dit project te continueren.

2.05 **Legaliseren van Pas-melders, een stikstofbank en vergunningverlening**

Een concreet DPLG met geborgde maatregelen moet vergunningverlening voor nieuwe ontwikkelingen weer mogelijk maken (zie ook hoofdstuk 2 DPLG). Het legaliseren van PAS-melders is al lange tijd een belangrijk doel als onderdeel van de taakuitvoering Wet natuurbescherming. Maar doordat een plan ontbreekt voor het stoppen van de verslechtering van de natuur, loopt de uitvoering stroef (juridisch op grond van het additionaliteitsvereiste). Om de PAS-melders zo snel mogelijk te helpen, is extra inzet nodig. Deze inzet is nodig om nu de 120 dossiers te beoordelen, een stikstofbank op te richten en zodra het kan zo snel mogelijk vergunningen te kunnen verlenen voor PAS-melders.

2.06 Versterking van toezicht en handhaving in het buitengebied (BOA's)

Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 is de provincie bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming en daarmee de Natura 2000-gebieden en medeverantwoordelijk voor de handhaving in deze gebieden. Tevens is de provincie vanuit de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Wet vergunningverlening, toezicht en handhaving belast met de coördinatie van de handhaving van de groene wetten.

De coronaperiode heeft een positieve impuls gegeven aan buiten sporten en bewegen. Op enkele plaatsen in onze provincie leidt dit op piekmomenten tot veel bezoekers en soms tot een hoge recreatiedruk in de natuurgebieden. Goede bescherming van natuur- en landschapswaarden en openbare orde en veiligheid vraagt daarom meer aandacht. Bij de controle ligt hierbij de focus op mountainbikers en motorcrossers.

Ook staat de hoeveelheid groene boa's bij terreinbeherende instanties (tbo's) en particuliere landgoederen onder druk door verzwaarde opleidingseisen, toegenomen opleidingskosten en de ureninzet. De tbo's verzoeken Gedeputeerde Staten al enige jaren om extra structurele financiering voor toezicht en handhaving, al dan niet door het openstellen van de toezichtsbijdrage via de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Deze toezichtsbijdrage (€ 17,08 ha/jr) is niet verplicht en vanuit IPO-zijde vastgesteld als 'maatwerk per provincie'. De toezichtsbijdrage is niet opengesteld, maar wel is in 2021 en 2022 een subsidie van in totaal € 250.000,- aan Staatsbosbeheer Drenthe, Natuurmonumenten, Stichting Het Drentse Landschap en Stichting Veiligheidszorg Drenthe verleend voor het versterken van toezicht en handhaving in het buitengebied. In eerste instantie is ingezet op een budget van € 250.000,- voor één jaar en afhankelijk van het verloop van de coronacrisis zou dit verlengd kunnen worden. Dat laatste is gebeurd. Het tijdelijk verlenen van een incidentele subsidie voor twee jaar heeft ons de tijd gegeven om gezamenlijk met partijen te kijken naar de structurele inzet van de boa-capaciteit voor de lange termijn.

Deze extra gelden zijn ingezet om nieuwe boa's Domein II aan te stellen en de inzet van de eigen boa-capaciteit binnen de tbo's op te schalen. Dit betrof in 2022 gemiddeld 2.500 extra uur aan boa-inzet per organisatie. Daarnaast zijn in 2022 rond de 120 extra proces-verbalen opgesteld en 60 extra waarschuwingen per organisatie uitgegeven. Daarmee is het toezicht geïntensiveerd. Verder is geïnvesteerd in middelen, zodat de boa's hun werkzaamheden sneller, zorgvuldiger en veiliger kunnen uitvoeren.

In 2022 is in opdracht van de provincies Groningen en Drenthe een verkenning uitgevoerd naar de versterking van het natuurtoezicht in Groningen en Drenthe. Het onderzoeksrapport concludeert dat de boa-capaciteit van de tbo's krap is en mager afsteekt bij wat – uitgaande van de SNL-norm – voor de oppervlakte natuur in Drenthe en Groningen passend zou zijn. Voor 82.000 hectare beheerde natuur hebben de gezamenlijke tbo's in totaal 12.000 boa-uren beschikbaar, wat neerkomt op een haalbare toezichtintensiteit van 0,15 uur/ha/ja. Binnen het SNL wordt uitgegaan van een inzet variërend tussen de 0,4 uur en (maximaal) 0,7 uur/ha/ja.

Onder leiding van de beide provincies is de dialoog over het versterken van het natuurtoezicht met alle betrokken partijen op bestuurlijk niveau verder voortgezet. Partijen hebben gezamenlijk een voorzet gemaakt om de boa-capaciteit te versterken. Er wordt ingezet op het behouden van de huidige boa-capaciteit bij de samenwerkingspartners en het plaatsen van centraal extra boa-capaciteit bij de provincie. Deze extra boa-capaciteit bij de provincie kan worden ingezet bij alle betrokken partijen. De verdeling van deze extra capaciteit bij de provincie over gebieden en perioden wordt beoordeeld onder andere op basis van gezamenlijk bepaalde prioriteiten. De provincie neemt herkenbaar een regierol in de samenwerking. Dit doet zij door gezamenlijk met partijen jaarlijks de prioriteiten voor het natuurtoezicht te bepalen en de programmering en planning van het toezicht af te stemmen. Daarmee kan de boa-capaciteit worden versterkt en vindt centraal sturing plaats op de inzet van de extra middelen. Dit draagt ook bij aan het versterken van de samenwerking. Dezelfde voorzet wordt ook geadviseerd bij de provincie Groningen.

2.07 Wolf

De gevolgen van de komst en vestiging van wolven in Drenthe zijn groot. De maatschappelijke onrust, emotionele en economische schade en kosten nemen toe. We gaan door met het verstrekken van subsidies. Verder bieden we ruimhartige compensatie voor (hobby)boeren en diereigenaren, snelle schadeafhandeling en voorlichting over het omgaan met de wolf. Met de samenleving blijven we in gesprek over dilemma's en wat we daarin als provincie kunnen betekenen. Binnen de Europese en landelijke wet- en regelgeving onderzoeken we de mogelijkheden om een wolfvrije regio te worden. In het nieuwe Wolvenplan met provincies en Rijk komen passende afspraken, die we medio 2024 evalueren.

Om de doelstellingen in het coalitieakkoord te bereiken, worden de volgende acties uitgevoerd:

- Aanstellen tweede wolvenconsulent voor een goede dienstverlening
- Strategieontwikkeling wolvenbeleid Drenthe
- Opstellen en uitvoeren monitoringsplan
- Verbeteren communicatie naar inwoners in overleg met gemeenten, tbo's en Rijk
- Hoe om te gaan met maatschappelijke onrust
- Voorlichting geven aan raden en staten
- Opstarten project natuurbegrazing
- Instellen deskundigencommissie (eventueel landelijk)
- Verder verbeteren van de schade-afhandeling procedure
- Implementeren calamiteiten plan
- Implementeren valwildregeling
- Op termijn ontwikkelen schade-vergoedingsbeleid i.o.m. IPO
- Actief input leveren wolvenplan 2.0 via IPO
- Onderzoek naar mogelijke Europese subsidies
- Opstellen nieuwe subsidieregeling
- Kennisontwikkeling en overdracht wolvenconsulenten wolfwerende rasters

De focus van onze provinciale rol richt zich vooral op:

- Het goed communiceren met de buitenwereld (gemeenten, inwoners, veehouders, schademelders, tbo's, landelijke werkgroepen, pers en IPO).
- Het goed monitoren van de huidige situatie (gedrag wolf) om hiervan te leren en op te anticiperen; dossier opbouwen van wolven die herhaaldelijk onwenselijk gedrag vertonen zodat maatregelen genomen kunnen worden.
- Stimuleren bescherming vee (subsidie, voorlichting en praktische ondersteuning).
- Daarnaast wordt er in lijn met het nieuwe collegebeleid een lobby-strategie ontwikkeld richting Den Haag en Europa.

Om bovenstaande werkzaamheden goed te kunnen uitvoeren, zijn er voldoende middelen en capaciteit nodig. Het wolvendossier is een dossier dat zeer actueel is en waar op dit moment veel vragen over komen vanuit onder andere de pers, gemeenten, inwoners, tbo's en politiek (Provinciale Staten).

2.08

Klimaatadaptatie

Het klimaat is merkbaar aan het veranderen. Zelfs als de uitstoot van CO2 wordt beperkt, is er sprake van een verandering van klimaat waar we ons op moeten voorbereiden. Het KNMI heeft zeer recentelijk in de nieuwe klimaatscenario's aangegeven dat we hogere temperaturen (40+), natte winters, heviger buien en drogere zomers kunnen verwachten. Om op een adequate wijze uitvoering te geven aan het coalitieakkoord zal klimaatadaptatie programmatisch op concernniveau aangepakt moeten worden. In de provinciale opgaven (nieuwe Omgevingsvisie, woonopgave, water en bodem als sturende principes, duurzame bedrijventerreinen, versterking biodiversiteit, regionale bereikbaarheid, duurzame landbouwen en DPLG) zal klimaatadaptatie een prominente factor in de beleidskeuzes en uitvoering moeten hebben. Hiervoor is het noodzakelijk om de middelen voor klimaatadaptatie van € 300.000,- incidenteel voort te zetten.

Binnen de drie werkregio's van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, het IPO en Rijk zetten wij de samenwerking met onze regionale partners voort en zullen wij die waar nodig intensiveren, Dit alles om de regio maximaal te kunnen faciliteren en stimuleren.

Binnen de Europa agenda is één van de focusonderwerpen klimaatadaptatie. Door onze deelname en ons commitment aan de EU Mission Adaptation to Climate Change maken we gebruik van de kennis en knowhow uit andere Europese

regio's om met onze eigen adaptatie-opgave een versnelling aan te brengen. Drenthe is aangemeld als één van de 150 koploperregio's in Europa.

We werken aan de uitwerking van een klimaatadaptatieprogramma in Drenthe, waarin water een prominente rol speelt. Dit zorgt ervoor dat men voldoende bewust is en dat er voldoende kennis is om klimaatadaptatie een prominente factor in de beleidskeuzes en uitvoering te laten zijn. Om dit te realiseren zullen we bestaande samenwerkingen in de drie werkregio's, interprovinciaal, het Rijk en Europa niet alleen moeten voortzetten, maar tevens moeten intensiveren.

In de eerste helft van 2024 zal een uitgewerkt klimaatadaptatie plan worden opgeleverd.

2.09

Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027

Op 3 oktober 2022 is het GLB-NSP ingediend bij de Europese Commissie. Op 13 december 2022 was er formele goedkeuring van de Commissie. Vooruitlopend op de behandeling van het GLB-NSP in GS en PS in 2023, is op 22 november 2022 het GS-stuk 'openstelling ANLb in GS voor uitvoering in 2023' behandeld. De provincie Drenthe is betrokken bij twee onderdelen in de 2e pijler van het GLB-NSP: de grondgebonden maatregel van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) en een aantal niet-grondgebonden maatregelen voor innovatie en samenwerking, productieve en niet-productieve investeringen en Leader.

De totale omvang van het GLB-project gedurende de looptijd van 2023-2027 bedraagt € 60,4 miljoen. De Europese bijdrage voor dit project bedraagt € 31,2 miljoen. Voor de nationale overheden (provincie, gemeenten en waterschappen) bedraagt de bijdrage € 29,3 miljoen. Om aanspraak te maken op dit bedrag is een extra investering vanuit de provincie nodig van € 6,2 miljoen naast de al bestaande middelen van € 16,2 miljoen in de huidige begroting. Waarvan € 10,4 miljoen uit de cofinancieringsreserve EU wordt ingezet en het resterende bedrag wordt ingezet vanuit de beleidsmiddelen (€ 4,3 miljoen).

Voor deelname aan dit type Europese projecten is de volgende verdeling afgesproken:

- 50% van de projectkosten wordt gedekt vanuit Europese middelen

- 25% van de projectkosten wordt gedekt vanuit de Provinciale beleidsmiddelen.
- 25% van de projectkosten wordt gedekt vanuit onze Provinciale cofinancieringsreserve

2.12 Grondbeleid

Door het opbouwen van een grondvoorraad (en bedrijfslocaties/gebouwen) kunnen we invulling geven aan de regierol in het landelijk gebied en de provinciale doelen voor landbouw en natuur (DPLG) faciliteren.

Aanvullend op de 2e actualisatie 2023, waarbij de hoogte van het investeringskrediet is vastgesteld op € 140 miljoen, wordt voorgesteld conform het eerder door u vastgestelde beleid om een doorgroei van het krediet te maken naar € 210 miljoen. Dit investeringskrediet is bestemd voor grondaankopen. Bij verkoop van de grond vloeit het geld terug in het investeringskrediet. Deze ophoging valt binnen het perspectief dat is geschetst in het statenstuk 2022-77, waarin is voorgesorteerd op een verdere groei van het beschikbaar gestelde budget.

2.13 Subsidie RTV Drenthe 'ROEG!'

De provincie Drenthe werkt samen met haar partners in het Programma Natuurlijk Platteland en sinds 2023 ook in het Drents Programma Landelijk Gebied aan een grote natuuropgave. Goede communicatie richting en met alle doelgroepen is hierbij van cruciaal belang. Het wekelijkse tv-programma 'ROEG!' is een van de manieren waarop de keuzes, veranderingen en resultaten worden uitgelegd aan inwoners van Drenthe. Naast tv worden ook social media en de website ingezet voor nieuws, inspiratie, ontspanning en tips.

ROEG! heeft twee subsidieaanvragen ingediend: voor het continueren en (door)ontwikkelen van het digitaal platform en voor het project Landschap in beweging ROEG! plus. Dit betekent een versterking (plus) op de huidige inzet.

FINANCIËLE VERTALING

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
2.01	Strategie bodem en ondergrond	I	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
2.01a	Dekking uit regulier bodembudget	I	-1.500.000	-1.500.000	-1.500.000	-1.500.000
2.01b	Dekking uit reserve bodem	I	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000
2.02	Invasieve soorten	I	170.000	110.000	110.000	110.000
2.02a	Dekking vanuit SPUK Uitvoeringsprogramma Uitvoeringsprogramma 2024-2030	I	-170.000	-110.000	-110.000	-110.000
2.03	Boerenlandvogels (akker- en weidevogelbeheer) en innovatieve manieren van nestbescherming zoals dronevluchten	I	350.000	350.000	350.000	350.000
2.04a	Samen werken aan Landschap en biodiversiteit - Streekbeheer	I	200.000	200.000	200.000	200.000
2.04b	Samen werken aan Landschap en biodiversiteit - projecten Groenblauwe dooradering	I	100.000	250.000	250.000	-
2.04c	Samen werken aan Landschap en biodiversiteit - Natuurinclusief Drenthe	I	300.000	300.000	300.000	300.000
2.05	Legaliseren van PAS-melders, een stikstofbank en vergunningverlening	I	482.000	482.000	-	-
2.06	Versterken van toezicht en handhaving in het buitengebied (BOA's)	S	217.894	212.131	212.131	212.131
2.07	Wolf	I	1.120.000	1.120.000	-	-
2.08	Klimaatadaptatie	I	300.000	300.000	300.000	300.000
2.09	Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	I	15.687.068	15.687.068	15.687.068	15.687.068
2.09	Dekking Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	I	-13.001.609	-12.370.707	-15.221.556	-15.641.409
2.12	Ophogen Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied	I	-	-	-	-
2.13	Subsidie RTV Drenthe 'ROEG!'	I	-	55.000	55.000	55.000
2.13	Dekking Subsidie RTV Drenthe 'ROEG!'	I	-	-55.000	-55.000	-55.000
Totaal voorstellen programma 2			6.855.353	7.630.492	3.177.643	2.507.790

3 Leefomgeving en wonen

INLEIDING

De Woonagenda

Samen met de twaalf gemeenten is de provincie aan de slag om tot 2030 tenminste 13.000 extra woningen te realiseren in het kader van de regionale woondeals. Met de komst van de Wet versterking regio op volkshuisvesting gaat de provincie de rol van regisseur op de volkshuisvesting krachtiger invullen. Zo wordt een provinciaal volkshuisvestelijk programma opgesteld met kaders voor urgentie- en aandachtsgroepen, wonen & zorg en betaalbaar wonen. Hiermee geven we sturing in het woningaanbod, zodat voor iedereen een passende woning beschikbaar in Drenthe komt. Bij de woonopgaven wordt actief de koppeling gezocht met klimaatadaptatie, natuur inclusief- en duurzaam/circulair bouwen.

Het Impulsteam Wonen heeft een belangrijke rol in het ondersteunen van gemeentelijke woonprojecten. Zo ontwikkelen we samen de slagkracht voor meer woningen in Drenthe. Ter ondersteuning van de woningbouwopgave bieden we bovendien enkele subsidie- en financieringsregelingen om belemmeringen in de haalbaarheid te verminderen en daardoor sneller tot realisatie te komen. De subsidies en regelingen werken we verder uit om ze beter af te stemmen op de daadwerkelijke behoefte en zo effectiever te zijn. Voor betaalbaar wonen wordt aansluiting gezocht bij het Nationaal fonds betaalbare koopwoningen.

De provinciale inzet op wonen wordt met deze begroting meerjarig gewaarborgd, zodat we gemeenten kunnen blijven ondersteunen en cofinanciering kunnen leveren voor projecten waar een onrendabele top is en die bijdragen aan betaalbaar wonen. Tevens zijn financiële middelen nodig om in aanmerking te kunnen komen voor Rijksfinanciering (vereist minimaal percentage cofinanciering).

Ruimtelijke Ordening: op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie

We hebben veel opgaven die om ruimte vragen. Ruimte voor het versterken van de natuur, voor het verduurzamen van de landbouw, meer ruimte voor water in verband met klimaatverandering. Ruimte voor energieproductie, het energienetwerk en energieopslag. Ruimte voor wonen, voor bedrijventerreinen en mobiliteit. Ruimte om te recreëren en elkaar te ontmoeten.

Met een nieuwe langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe gaan we keuzes maken over het verdelen van de ruimte. Deze nieuwe Omgevingsvisie krijgt vorm in samenhang met het nationale traject voor een nieuwe Nota Ruimte en de uitwerking van het Drents Programma Landelijk Gebied. Een uitdagend traject dat in nauwe samenwerking en afstemming met onze gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners gaat plaatsvinden en waarover ook het gesprek met de Drentse samenleving wordt gevoerd. Een nauwe betrokkenheid van Provinciale Staten bij dit traject is van belang; de Omgevingsvisie vormt immers een veelomvattend beleidskader dat door Provinciale Staten wordt vastgesteld.

Ruimtelijk voorstel NOVEX

We leveren met het Ruimtelijk voorstel NOVEX een bijdrage aan de Nota Ruimte. Het Programma NOVEX is het overkoepelende programma waarin alle verschillende Rijksprogramma's met een ruimtevraag samenkomen. De provincies zijn gevraagd welke bijdrage geleverd kan worden aan de nationale ruimtelijke opgaven. Dit wordt verwoord in het Ruimtelijk voorstel Drenthe. Het ruimtelijk voorstel is de opmaat voor afspraken tussen provincie en het Rijk.

Leefomgeving en wonen

NOVEX Regio Groningen-Assen en Zwolle

De regio Groningen-Assen en Zwolle zijn door het Rijk aangewezen als NOVEX-gebieden. In NOVEX-gebieden vragen ruimtelijke transitie om een eigen ontwikkelperspectief. Dit ontwikkelperspectief stellen Rijk en regio samen op.

Provinciale Omgevingsverordening en planadvisering

Terwijl het proces voor een nieuwe Omgevingsvisie loopt, staat de wereld niet stil. Jaarlijks bezien we of actualisatie van beleid nodig is om richting te kunnen geven aan de vraagstukken van nu. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Provinciale Omgevingsverordening. De verordening vormt ons wettelijk toetsingskader en bevat regels die activiteiten van burgers en bedrijven reguleren en instructieregels voor gemeentelijke ruimtelijke plannen. Daarmee vormt de verordening, samen met de Omgevingsvisie, de basis voor onze adviezen aan de gemeenten over hun ruimtelijke plannen.

Ruimtelijke economie

Met het traject 'Grip op grootschalige bedrijfsvestigingen' werken we samen met provincies en het Rijk aan landelijke afstemming over en beleidsontwikkeling voor de vestiging van grote ruimtevragers, zoals distributiecentra en maakindustrie. We werken aan kaders om selectiever om te gaan met de vraag naar dit soort bedrijven. Daarnaast maken we met gemeenten regionale programmeringsafspraken om de planning van nieuwe bedrijventerreinen beter te kunnen regisseren.

Omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Hier is de afgelopen jaren en maanden hard aan gewerkt om alles op die datum in werking te hebben. Ook de komende maanden wordt hier nog flink op ingezet. De Omgevingswet kenmerkt zich door grote onzekerheden. Het is een behoorlijke wijziging in wet en manier van werken. Aankomende jaren is een verhoging voorzien als bijdrage aan de centrale beheer- en doorontwikkelkosten.

In de begroting van het ministerie van BZK is voor 2024 dekking opgenomen met een snelle afbouw naar de komende jaren. Er zijn echter nog veel financiële middelen nodig. De kans dat deze alsnog naar voren komen is groot. De noodzakelijke middelen worden met een vaste verdeelsleutel verdeeld over het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen. Ook de interne kosten gemoeid met de Omgevingswet zijn onzeker. In 2024 is er budget opgenomen voor ondersteuning. De verwachting is dat deze tijdelijke ondersteuning in 2024 afgebouwd kan worden. Dit is echter wel onzeker.

VOORSTELLEN

3.01 Samenwerking Regio Zwolle

De Regio Zwolle is een netwerksamenwerking tussen 22 gemeenten, 4 provincies, onderwijs en ondernemers. De Regio Zwolle heeft de ambitie het netwerk en de samenwerking verder te versterken. De meerjarige samenwerkingsagenda 2024-2028 (MJA) ligt hiervoor als basis. Waar de regio voorheen met name een focus had op economische ontwikkeling en Human Capital (arbeid), is met de komst van de aanwijzing van de regio als NOVEX Regio Zwolle (Verstedelijkingsstrategie 'Warme Harten in een klimaatadaptieve Delta') de ruimtelijke ontwikkeling meer prominent. De rol van de provincie is daarmee ook steviger geworden in de Regio Zwolle, omdat de provincies in de regio ook gesprekspartner zijn van het Rijk in het Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) en BOL. De vier Drentse gemeenten in de Regio Zwolle (Hoogeveen, Meppel, De Wolden en Westerveld) hebben via hun raden reeds uitgesproken de MJA te ondersteunen. De Regio heeft de provincies gevraagd op welke wijze zij de doelen uit de MJA kunnen ondersteunen.

Dorpen- en Stedenfonds

Om onze inzet op de Drentse steden te continueren, monitoren we het huidige Regiostedenfonds en Herstructureringsfonds, inventariseren we welke opgaven resteren en brengen we de middelen in beeld die daarvoor noodzakelijk zijn. Daarnaast ontwikkelen we een Dorpsvernieuingsfonds om ook het platteland een stevige impuls te geven. Dat doen wij samen met de gemeenten en lokale belangenvertegenwoordigers. Voor deze fondsen is substantieel budget nodig dat niet gedekt kan worden binnen de bestaande begroting. Dit wordt uitgewerkt en meegenomen in de voorjaarsnota.

Ondersteuning koopstarters op de woningmarkt

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat nieuwbouw betaalbaar moet zijn. In de woondeal zijn afspraken gemaakt voor groot aandeel betaalbare woningen in de vorm van sociale huur, middenhuur en goedkope koop. Om de goedkope koop ook daadwerkelijk betaalbaar te houden, wil de provincie hierin een rol vervullen met een revolverend fonds in combinatie met gronduitgifte in erfpacht. Dit wordt in de Voorjaarsnota verder uitgewerkt in lijn met het Nationaal fonds koopwoningen.

Circulair bouwen

Nederland heeft de ambitie om toe te werken naar een volledig circulaire economie in 2050, waarbij in 2030 ons primaire grondstofverbruik met de helft is afgenomen. Het thema is breder dan alleen het bouwen van woningen. Denk alleen al aan de nieuwe kansen, mogelijkheden en verdienmodellen voor de agrarische sector die biobased bouwmaterialen kan verbouwen. Waar we de focus willen leggen en welke doelen we willen behalen is afhankelijk van een nadere uitwerking in de Voorjaarsnota.

FINANCIËLE VERTALING

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
3.01	Samenwerking regio Zwolle (t/m 2028)	I	600.000	600.000	600.000	600.000
3.01	Dekking uit bestaande middelen Economie	I	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
Totaal voorstellen programma 3			525.000	525.000	525.000	525.000

Regionale economie en werkgelegenheid

4 Regionale economie en werkgelegenheid

INLEIDING

Regionale economie

Het motto voor ons regionaal economisch beleid blijft 'groen, slim en met impact'. Het Coalitieakkoord 2023-2027 betekent in grote lijnen voortzetting van ons huidige beleid met een aantal extra accenten. Die extra accenten krijgen in 2024 in de nieuwe Economische Koers hun uitwerking.

We stimuleren ontwikkelingen die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen, daar waar we als provincie het verschil kunnen maken. Hierbij zullen we scherpe keuzes maken, waarbij we niet alleen kijken naar economische aspecten, maar nadrukkelijk ook andere aspecten meenemen die bijdragen aan brede welvaart.

Innovatie, vergroening, circulariteit en digitalisering blijven we zien als kansen voor ons bedrijfsleven om toekomstbestendig te blijven. Bijzondere aandacht is er voor sectoren/niches die voor Drenthe specifiek van belang zijn als groene chemie, (maak-)industrie, agribusiness en gezondheidseconomie. We ondersteunen initiatieven die het bedrijfsleven versterken en een maatschappelijke bijdrage leveren, maar werken ook aan versterking van innovatie-ecosystemen. Dat zijn netwerken waarin overheden, ondernemers, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en overige maatschappelijke organisaties samen werken aan innovatie. Fysieke knooppunten zoals de IT-hub, Health Hub en de Greenwise campus, maar ook proeftuinen zijn belangrijke onderdelen daarin.

Om onze doelen te realiseren, benutten we de mogelijkheden die nationale en Europese fondsen, zoals EFRO, JTF, Interreg, Leader en Nationaal Groeifonds, ons bieden. Voor het ontwikkelen van initiatieven zijn we sterk afhankelijk van ondernemers, kennisinstellingen, andere overheden en maatschappelijke organisaties. Maar vanuit de provincie moeten we ook de benodigde cofinanciering op tafel kunnen leggen. Als dat niet lukt, bestaat de kans dat middelen weer terugvloeien naar Europa en het Rijk. In een aantal gevallen hebben we al verwachtingen gewekt ten aanzien van cofinanciering, bijvoorbeeld door ons aan te sluiten bij de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe.

De afgelopen jaren heeft de provincie met 'Ik Ben Drents Ondernemer' een platform ontwikkeld voor Drentse ondernemers, daar waar het Rijk zich teruggetrokken heeft. De komende periode zetten we in op het bestendigen van deze basisdienstverlening, mogelijk in een andere organisatievorm. Extra aandacht is nodig voor innovatieve en ambitieuze startende ondernemers en die met veel groeipotentie, de zogenaamde startups en scale-ups. Dit denken we op korte termijn te realiseren in de vorm van een integraal noordelijk initiatief. De komende tijd verkennen we of er op noordelijke schaal aanvullende instrumenten nodig zijn om bedrijven te ondersteunen bij internationaal ondernemen.

Meer dan voorheen willen we aandacht besteden aan ontwikkelingen in het landelijk gebied. We kunnen een bijdrage leveren aan innovaties in de landbouw en de daarbij behorende ketens. Ook willen we inwoners, bedrijven en instellingen sociaal-economisch perspectief bieden, met werkgelegenheid en voorzieningen in de nabijheid. Dat geldt in zijn algemeenheid voor heel Drenthe, maar in het bijzonder voor het landelijk gebied, gezien de grote opgaven daar.

Eén van de belangrijkste randvoorwaarden voor duurzame economische ontwikkeling is een wendbare en weerbare arbeidsmarkt die adequaat functioneert en mensen in staat stelt mee te doen aan de samenleving. De provincie blijft zich met haar arbeidsmarktbeleid vooral richten op die sectoren waar dringende behoefte is aan personeel. Denk aan de zorg en technische vakmensen.

Samen met onze partners blijven wij investeren in leren, scholing en kennisontwikkeling. Zodat de competenties van mensen blijven aansluiten bij de (toekomstige) vraag van werkgevers. De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is een belangrijk thema.

Aandacht voor de duurzame inzetbaarheid van mensen (leven lang ontwikkelen) is van groot belang om de Drentse economie ook in de toekomst vitaal te houden. Daarnaast investeren we in de beroepsbevolking van de toekomst en mensen die op dit moment niet werken, zodat Drenthe over een goed arbeidspotentieel beschikt.

We willen bedrijven de ruimte bieden om zich in Drenthe te vestigen of uit te breiden. Maar het wordt steeds duidelijker dat niet alles overal kan. Naast andere factoren is ook de factor ruimte een schaars goed. Dit vraagt om regie van de provincie en een selectief acquisitiebeleid, waarbij we onder andere toetsen op de toegevoegde waarde van een potentiële vestiger. Het gaat dan bijvoorbeeld om missende schakels in de keten, de manier waarop een nieuwvestiger zich verbindt met de omgeving en de kennis die een nieuw bedrijf meebrengt. De komende tijd werken we aan een acquisitiestrategie. Hierbij zullen we ook kijken of specifiek instrumentarium nodig is in plaats van de ad hoc-inzet die we tot nog toe vaak gebruiken.

Vanwege de schaarse ruimte is het van belang dat bestaande bedrijventerreinen beter benut worden. Het toekomstbestendig maken van deze terreinen is echter vaak duurder dan de aanleg van nieuwe terreinen. In andere provincies zijn goede ervaringen met een ontwikkelingsmaatschappij of herstructureringsfonds. We verkennen een dergelijke mogelijkheid voor Drenthe.

Sociaal-economisch perspectief

In het Coalitieakkoord 2023-2027 wordt een aantal accenten gelegd die aandacht vragen voor het sociaal-economisch perspectief van onze inwoners vanuit brede welvaart als fundament. Dat geldt voor Drenthe in de volle breedte, maar zeker ook voor ons landelijk gebied. Het bieden van sociaaleconomisch perspectief is noodzakelijk voor behoud van de leefbaarheid op het platteland en een voorwaarde voor het verkrijgen van het noodzakelijke maatschappelijke draagvlak voor de uitvoering van de doelen uit onder andere het NPLG en sluit daar dan ook op aan.

Inzet op sociaal-economisch perspectief vraagt om een integrale aanpak met nadrukkelijk ook ruimte voor gebieds-specifieke accenten en aanpakken die we als provincie samen met anderen en uiteraard onze inwoners vorm moeten geven. Deze aanpak vraagt om een integrale inzet van zowel mensen als middelen. We komen later bij Provinciale Staten terug met een uitwerking van dit voornemen. Uiteraard sluiten we zoveel als mogelijk aan bij bestaande aanpakken, zoals die gebruikt worden bij de uitvoering van het LEADER programma en bij bestaande samenwerkingsrelaties met gemeenten en verbonden partijen, zoals de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe.

Recreatie & Toerisme

Recreatie & Toerisme is een belangrijke economische sector voor Drenthe. De afgelopen jaren groeide en bloeide de Drentse vrijetijdseconomie. De ondernemers uit deze sector zijn verantwoordelijk voor ruim € 645 miljoen bestedingen. Ongeveer 1 op de 14 banen in Drenthe komt voort uit deze toeristische bestedingen. Daarnaast draagt de sector bij aan het succes van andere sectoren en aan het vestigingsklimaat. Ondernemers scheppen banen in streken waar minder werk is en de aanwezigheid van toeristen en recreanten is essentieel voor winkels en voor openbare voorzieningen.

De coronacrisis heeft de sector hard getroffen, maar na het seizoen 2023 is er weer volop optimisme te bespeuren. Drenthe is en blijft met rust, ruimte en natuurschoon – in combinatie met een kwalitatief hoogwaardig aanbod van evenementen, musea en dag- en verblijfsrecreatie – een aantrekkelijke recreatieve bestemming in Nederland.

Een zichtbare provincie

Die kracht blijven we inzetten om bezoekers naar onze provincie te trekken. Marketing Drenthe maakt Drenthe zichtbaar op een manier die past bij ons unieke profiel: OER-provincie van Nederland, met een aansprekend en afwisselend landschap. Onze nieuwe visie op recreatie en toerisme leggen wij voor de zomer 2024 aan u ter behandeling voor.

Versterken routenetwerken

We zijn dé vrijetijds- en fietsprovincie en willen dat blijven. De laatste jaren zijn wij herhaaldelijk benoemd als de nummer 1 fietsprovincie van ons land met een hoge waardering. Daarom blijven wij investeren in de kwaliteit van onze fietsroutes en fietsevenementen. Naast fietsen krijgt wandelen de komende jaren extra aandacht. Met de volledige realisatie van het wandelknooppuntennetwerk in 2024 ligt er een prachtige basis voor inwoners en bezoekers om op pad te gaan.

Vitale vakantieparken

We blijven ons als partner in het programma Vitale Vakantieparken Drenthe samen met de Drentse gemeenten en HISWA/RECRON inzetten voor de kwalitatieve doorontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Daarom hebben wij het voornemen om het programma Vitale Vakantieparken Drenthe, na een evaluatie, op een passende wijze te verlengen. Daarbij hoort ook de voortzetting van het project Naober, dat dient om sociale problematiek, permanente bewoning en criminaliteit en ondermijning te voorkomen en bestrijden op vakantieparken. Een voorstel aan uw Staten voor de voortzetting volgt bij de Voorjaarsnota.

Combineren van functies in het landelijk gebied

We vinden het belangrijk dat natuurgebieden toegankelijk blijven voor al onze inwoners en bezoekers, voor sport, ontspanning en toerisme. Daarom blijven we ons inzetten voor gebiedsontwikkeling en het combineren van functies in het landelijk gebied.

Versterken dagrecreatief aanbod

Vanuit onze rol als aanjager en verbinder zetten we ons in voor het versterken van het dagrecreatief aanbod en verleiden we vrijetijdsondernemers in kenmerkende toeristische gebieden in onze provincie om in samenhang arrangementen te ontwikkelen die leiden tot een aantrekkelijke meerdaagse toeristische bestemming. Tevens stellen we vast dat de VAM-berg voor zowel fietsen als wandelen een landelijke blikvanger is. Nu het Dak van Drenthe is gerealiseerd en succesvol is ingezet bij het EK wielrennen, willen wij de VAM-berg als samenhangende gebiedsontwikkeling nog attractiever doorontwikkelen. Ook ten behoeve van recreatie en toerisme. Bij de Voorjaarsnota komen wij voor deze verdere ontwikkeling en voor het verder versterken van het dagrecreatief aanbod met een voorstel.

VOORSTELLEN

4.01 Regionale economie

Het Coalitieakkoord 2023-2027 betekent voor de regionale economie in grote lijnen voortzetting van ons huidige beleid met enkele accenten. De uitwerking van die accenten vindt plaats in de nieuwe Economische Koers.

Onder de regionale economie vallen de volgende activiteiten.

Structurele basisactiviteiten

Het gaat hier met name om basisdienstverlening voor het mkb (voortzetting van Ik Ben Drents Ondernemer en extra inzet op start up-ondersteuning), bijdragen voor de NOM en MKB-fonds, middelen voor arbeidsmarktbeleid en Provinciaal Werkgelegenheidsregister. Eventueel aanvullende basisactiviteiten voor acquisitie en internationalisering worden nog uitgewerkt in het kader van de nieuwe Economische Koers.

Activiteiten met een min of meer structureel/meerjarig karakter

Dit gaat om activiteiten die de gehele collegeperiode beslaan en een min of meer 'verplicht' (toegezegd) karakter hebben, zoals de cofinanciering van Europese programma's (denk aan EFRO, JTF en Interreg), cofinanciering van Rijksmiddelen zoals de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe, Mkb In Topsectoren (MIT) en het Nationaal Groeifonds (bijvoorbeeld de Groeifondsaanvraag Meer uren werkt), bijdragen aan (regionale) samenwerkingsverbanden en netwerken (bijvoorbeeld Regio Zwolle, Economic Board Noord-Nederland en Groene chemie). Daarnaast is voor de inhoudelijke activiteiten van de Greenwise Campus meerjarige ondersteuning benodigd van de provincie. De gevraagde bijdrage voor de Regio Zwolle gaat naar verwachting omhoog en de omvang van specifieke cofinancieringsvragen voor projecten (denk aan projecten voortkomend uit de Greenwise Campus of voor het Nationaal Groeifonds) zijn grotendeels nog onbekend. De meeste uitgaven lopen via het VES-budget (Versterking Economische Structuur).

Activiteiten die qua karakter eenmalig zijn, maar vervolfinanciering vragen

Het gaat hierbij om initiatieven waaraan we initieel hebben bijgedragen, maar die naar verwachting nogmaals inzet vragen. Zoals de IT-Hub en Health Hub Roden en de European Digital Innovation Hub.

Incidentele activiteiten

Dit betreft bijvoorbeeld regelingen voor het mkb, zoals de advies- en digitaliseringsvouchers, bedrijvenregelingen, subsidieregeling internationalisering en energieregelingen.

4.02 Herstructureringsfonds

Het vestigingsklimaat van Drenthe bepaalt voor een belangrijk deel de aantrekkingskracht op ondernemers en hun mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Het vestigingsklimaat van de provincie Drenthe wordt dan ook gezien als één van de fundamenten om de doelstellingen uit de Economische Koers Drenthe 2020-2023 'Samen voor een sterke, slimme en groene economie met impact' te verwezenlijken. De komende jaren zal de provincie inzetten op het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen, zodat deze bijdragen aan de doelstellingen op het gebied van 'groen' en 'slim' en zodat Drenthe een aantrekkelijke vestigingsplaats blijft voor bedrijven. Hierbij zetten wij in op een integrale aanpak gericht op duurzaamheid/energietransitie, klimaatbestendigheid, biodiversiteit, de transitie naar een circulaire economie, digitalisering, herstructurering en (intensief) meervoudig ruimtegebruik. Hiermee investeren wij in de 'Werklandschappen van de Toekomst', zoals in het coalitieakkoord opgenomen.

Extra middelen zijn nodig voor een herstructureringsfonds/ontwikkelingsmaatschappij om zorgvuldig ruimtegebruik, klimaatadaptatie en vergroening op bestaande bedrijventerreinen te faciliteren. Met een herstructureringsfonds kan de overheid de herstructurering zelf actief oppakken. In verschillende provincies – waaronder Overijssel en Gelderland – hebben ze goede ervaring met deze aanpak, die revolverend werkt. Met de Regio Groningen-Assen is afgesproken om een gezamenlijk instrumentarium herstructurering te verkennen en eventueel tot een pilot te komen. Het verdient de voorkeur om een dergelijk fonds voor heel Drenthe te hebben. Vanwege het revolverende karakter is voor inleg van € 10 miljoen een minimale risicoreservering van € 1 miljoen nodig.

4.03 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De provincie heeft cofinanciering toegezegd van Rijksmiddelen voor de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. Een aanzienlijk deel hiervan zal naar verwachting bestaan uit het ondersteunen van projecten op het gebied van economie en arbeidsmarkt. Hiervoor is per jaar € 1,1 miljoen opgenomen.

4.04 Recreatie & Toerisme

Fietsprovincie nummer 1

We blijven inzetten op fietsprovincie nummer 1. Aanvullend op het budget voor recreatieve fietspaden vanuit de Uitvoeringsagenda Fietsagenda 2023-2026 zetten we ons in voor aansprekende fietsevenementen en verduurzaming van mobiliteit in de vrijetijdsector. Ook gebruiken we deze middelen voor het verbeteren van recreatieve fietspaden, het aanleggen van ontbrekende schakels in het fietsnetwerk en de ontwikkeling van thematische fietsroutes.

We promoten Drenthe als wandelprovincie

In 2023 en 2024 worden de laatste delen van het wandelknooppuntennetwerk gerealiseerd. Om het gebruik van het wandelknooppuntennetwerk, maar ook het wandelaanbod van thematische wandelroutes/ lange afstandspaden te stimuleren, werken we aan een gerichte promotiecampagne en het stimuleren van de ontwikkeling van wandelevenementen. In 2024 vindt een Drents wandelcongres plaats.

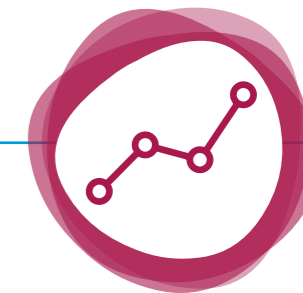
Combineren van functies in het landelijk gebied

We vinden het belangrijk dat natuurgebieden toegankelijk blijven voor al onze inwoners en bezoekers, voor sport, ontspanning en toerisme. Onze aanpak is waar mogelijk gebiedsgericht, zodat verschillende opgaven samen worden opgepakt en oplossingen elkaar versterken. Nieuwe recreatievoorzieningen komen tot stand door combinaties met andere opgaven, zoals de aanleg van nieuwe natuurgebieden en groenblauwe dooradering van regio's. Hiervoor is het van belang om in een vroeg stadium van planvorming voor de inrichting van gebieden na te denken over de beleving, toegankelijkheid, functie en gebruik in het kader van vrijetijdsbesteding. Daarom is het essentieel dat er gebiedsgericht middelen beschikbaar worden gesteld om deze opgaven ook samen op te pakken en te realiseren. Bij de Nationale Parken is de doelstelling bijvoorbeeld verbreed. Naast de zorg voor natuur en landschap dient het gebied een leefbaar platteland en een toekomstbestendige economie te houden. Recreatie en toerisme spelen hierin een sleutelrol. Van belang is om in de komende jaren uitvoering te geven aan het Ambitieplan Duurzaam Toerisme Drentsche Aa en het investeer- en beheerplan Duurzaam Toerisme van de Drents Friese grensstreek die in 2023 zijn opgesteld.

FINANCIËLE VERTALING

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
4.01	Regionale Economie	I	2.600.000	500.000	-	-
4.02	Herstructureringsfonds/ ontwikkelingsmaatschappij (10 mln)	I	1.000.000	-	-	-
4.03	Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	I	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
4.04	Recreatie & Toerisme - Verbeteren recreatieve fietspaden en fietsvoorzieningen, aanvullend op de Fietsagenda	I	375.000	375.000	375.000	375.000
4.04	Recreatie & Toerisme - We promoten Drenthe als wandelprovincie	I	250.000	250.000	250.000	250.000
4.04	Recreatie & Toerisme - Combineren van functies in het landelijk gebied	I	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal voorstellen programma 4			5.525.000	2.425.000	1.925.000	1.925.000

5 Mobiliteit en bereikbaarheid:

INLEIDING

Voor de beleidsopgave mobiliteit zijn onderwerpen als verkeersveiligheid, doorstroming, N34, fiets en mobiliteit al vastgelegd in uitvoeringsprogramma's.

Spoor

Voorgesteld wordt om voor de spoorontwikkelingen, zoals bestaand spoor Zwolle-Groningen (onder andere flessenhals Meppel, Emmen-Rheine en Nedersaksenlijn), middelen te reserveren om hier vanuit de provincie Drenthe een bijdrage aan te kunnen leveren. Voor bestaand spoor zijn de investeringen ook bedoeld voor concrete maatregelen, waaronder de 3e en 4e IC tussen Zwolle en Groningen met daarvoor benodigde robuuste maatregelen, zoals overwegen tussen Meppel en Zwolle, aanpak Meppel (beide bij het Rijk neergelegd) en aanpassing eigen infra (bijvoorbeeld overweg Tynaarlo). In 2024 moet voor Emmen-Rheine de overgang worden gemaakt van procesvoorbereiding naar uitvoering. Dit betekent dat de financiering door partijen aan beide zijden van de grens over en weer geregeld moet zijn.

Bus

Voor het onderdeel bus weten we dat we te maken hebben met een stijging van de kosten, terwijl een deel van de reizigers na corona nog niet is teruggekeerd. Inmiddels heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld ter compensatie van de gestegen tarieven (11,7%). Voor 2024 hebben we echter nog wel te maken met de herijking op de studenten-OV-kaart. Dit zou voor het OV-bureau een tegenvaller van circa € 4,5 miljoen betekenen. Het Drentse aandeel hiervan is 35% (circa € 1,5 miljoen). Ten aanzien van de herijking loopt nog een lobby bij het Rijk. Vanwege de onduidelijkheid in de besluitvorming is dit als PM-post opgenomen.

VOORSTELLEN

5.01 Groningen Airport Eelde

In het coalitieakkoord is opgenomen dat we positief staan tegenover het verlenen van de subsidie voor de Niet-Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAP) voor de komende tien jaar. In de coalitieonderhandelingen is een bedrag van € 19 miljoen meegenomen, naast de gelden die eerder voor GAE beschikbaar zijn gesteld en nog beschikbaar zijn, is dan 50% van de gevraagde € 45 miljoen in beeld. De andere helft moet dan van de provincie Groningen komen. Dit voorstel wordt apart aan uw Staten voorgelegd. De financiële consequenties zijn in deze begrotingswijziging meegenomen.

5.02 Mobiliteit en bereikbaarheid

Voorgesteld wordt om voor de genoemde spoorontwikkelingen (bestaand spoor Zwolle-Groningen (onder andere flessenhals Meppel), Emmen-Rheine en Nedersaksenlijn (NSL)) middelen te reserveren om hier vanuit provincie Drenthe een bijdrage in te kunnen leveren. Voor de NSL betreft het de planvorming in het kader van het MIRT, voor Emmen-Rheine is de planning erop gericht vanaf 2026 treinen te laten rijden. Conform het territoriumprincipe zullen de investeringen aan de Nederlandse zijde van de grens moeten worden gedekt door de Nederlandse partijen en aan Duitse zijde door Duitse

Mobiliteit en bereikbaarheid

FINANCIËLE VERTALING

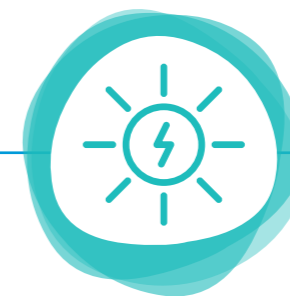
Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
5.01	Groningen Airport Eelde (NEDAB-kosten gedurende 10 jaar, storting in Reserve GAE)	I	2.299.400	2.299.400	2.299.400	2.299.400
5.01	Dekking vanuit Reserve GAE (al aanwezig in reserve)	I	-2.299.400	-1.361.360	-	-
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Nedersaksenlijn	I	-	500.000	500.000	500.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investeringen in spoor (Meppel & Emmen-Rheine)	I	4.000.000	4.500.000	5.000.000	5.000.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Exploitatie Emmen-Rheine (zit deels al in de exploitatie)	I	-	-	500.000	500.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Exploitatie Emmen-Rheine (dekking uit bestaand budget)	I	-	-	-150.000	-150.000
5.02	Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investeringen in spoor, dekking Reserve Mobiliteit	I	-4.000.000	-5.000.000	-5.500.000	-5.500.000
Totaal voorstellen programma 5			-	938.040	2.649.400	2.649.400

partijen. De gehele financiering is aan Duitse zijde in Berlijn ingediend en van een positief advies voorzien door het Land Niedersachsen. Vanaf 2026 dienen partijen aan Nederlandse zijde een structurele bijdrage te leveren aan de exploitatie. In de meerjarenbegroting is hier een bedrag voor opgenomen. Dit moet worden opgehoogd naar € 500.000,--.

Voor bestaand spoor zijn de investeringen ook bedoeld voor concrete maatregelen, waaronder de 3e en 4e IC tussen Zwolle en Groningen met daarvoor benodigde robuuste maatregelen, zoals overwegen tussen Meppel en Zwolle, aanpak Meppel (beide bij het Rijk neergelegd) en aanpassing eigen infra (bijvoorbeeld overweg Tynaarlo).

Tenslotte zien we dat de bijdrage voor sociale veiligheid op de Vechtdallijn eindigt in 2027. De provincie Overijssel heeft inmiddels haar bijdrage (64% van de kosten) structureel gemaakt. Beide provincies hebben met het Rijk afgesproken om jaarlijks € 500.000,-- voor sociale veiligheid in te zetten; 36% komt voor rekening van Drenthe.

6 Energie

INLEIDING

Voor het werk aan de Energietransitie blijven de bestaande afspraken en opgaven staan. Zoals in het coalitieakkoord verwoord, zal de urgentie en de relevantie hiervan voor Drenthe alleen maar toe gaan nemen. We zetten de huidige lijn zoals ingezet in de EnergieTransitieAgenda met dezelfde voortvarendheid voort, maar accenten zullen verschillen op basis van het nieuwe akkoord. Begin 2024 zal Gedeputeerde Staten besluiten over een nieuwe Energieagenda 2024-2027. Uw Staten is reeds bij de totstandkoming betrokken. Het proces om deze te vorm te geven is reeds gestart. Op basis van het coalitieakkoord voorzien wij dat de volgende opgaven en thema's de komende jaren zullen worden voortgezet. Eventuele extra inzet is hierbij benoemd.

De verduurzaming van de gebouwde omgeving.

- Een intensivering van de zon-op-dak activiteiten.
- Woningen, bedrijven (MKB) en maatschappelijk vastgoed worden verder verduurzaamd. Niet alleen individueel, maar ook via een wijkgerichte aanpak die vanaf 2024 echt concreet wordt
- Inwoners met een smalle beurs blijven opnieuw een belangrijke doelgroep, de energieprijzen blijven te hoog waardoor energiearmoede zal groeien.
- Samenwerking met gemeenten staat centraal, hierop dient verder geïnvesteerd te worden.

Netcongestie en energie infrastructuur

- We geven uitvoering aan het Drents Actieprogramma Netcongestie, door sneller te bouwen, sterker te sturen en flexibiliteit in het net op te bouwen. De middelen om ondernemers te ondersteunen blijven noodzakelijk en de vraag zal sterk groeien.
- De Noordelijke Waterstofagenda wordt gecontinueerd en verder uitgebouwd.

Hernieuwbare energie

- We zetten de uitvoering van de RES-doelen voort. De provincie pakt haar eigen rol. De vraag om provinciale regie blijft hoog.
- Productie van groen gas is in Drenthe een mogelijkheid om substantieel bij te dragen aan de klimaatdoelen. Tegelijk worden hiermee aanvullende opgaven (stikstofreductie, methaanreductie en perspectief voor de landbouwsector) bediend. Aanvullende inzet op dit onderwerp is dan wel noodzakelijk.

Industrie

- De huidige industrie heeft een enorme verduurzamingsopgave. Het afgelopen jaar is de noodzaak en urgentie hiertoe duidelijk gebleken.
- De energie-infrastructuur behoefte is cruciaal bij het realiseren van de plannen.

Mobiliteit

- Nieuw aan de horizon is de maatschappelijke opgave om de mobiliteitssector te verduurzamen. Er lopen reeds vele projecten met waterstof, laadpalen en de OV-concessie, maar een programmatische aanpak ontbreekt. Waterstof en elektriciteit en slim laden bieden kansen voor een gunstig ondernemers-, en vestigingsklimaat en tegelijk een mogelijke oplossing voor netcongestie. We willen dit perspectief verder uitbouwen de komende collegeperiode.

Energie

VOORSTELLEN

Energieagenda

We zullen de opgaven zoals het coalitieakkoord schetst de komende jaren gaan uitvoeren. Dit zal worden samengebracht en beschreven in de Energieagenda 2024-2027 die begin 2024 gereed zal zijn. We zetten hierin de huidige lijnen voort, aangevuld met de nieuwe aandachtspunten uit het nieuwe collegeakkoord.

Na de uitwerking is het noodzakelijk dat er voorzien wordt in de vraag naar aanvullende middelen. Bijvoorbeeld voor de uitwerking van de groen gas-ambities of besparingsprogramma's voor inwoners. De afgelopen jaren is het incidentele geld uit bijvoorbeeld de InvesteringsAgenda+ een essentieel onderdeel geweest van de slagkracht van de Energieagenda. Successen zoals de Expeditie Energieneutraal Wonen en de WaterstofAgenda waren niet mogelijk zonder deze incidentele middelen. Ook zullen er de komende jaren diverse Rijksmiddelen beschikbaar komen die om een provinciale cofinanciering vragen.

Deze middelen zullen noodzakelijk zijn om de ambities uit het coalitieakkoord te halen en de Energieagenda uit te voeren. Deze uitwerking zal in de Energieagenda 2024-2027 naar voren komen. De financiële consequenties komen vervolgens terug in de Voorjaarsnota 2024.

FINANCIËLE VERTALING

Niet van toepassing

7 Levendig en sociaal

INLEIDING

Het onderdeel Levendig en sociaal bevat drie thema's: cultuur, sociaal en sport. De huidige lijnen zetten we voortvarend voort. Ondertussen werken we aan een nieuwe Sociale Agenda die vanaf 2024 in moet gaan en een nieuwe Cultuurnota die vanaf 2025 zal starten. De processen hiervoor zijn al in gang gezet. Cultuur, sociaal en sport dragen bij aan het welzijn van onze inwoners en de brede welvaart in Drenthe.

Cultuur

Cultuur verbindt ons met anderen, trekt bezoekers, inwoners en bedrijven. Het brengt levendigheid en maakt ons bewust van onze eigen identiteit en verscheidenheid. Voor de Drentse economie brengt het impulsen. De ambitie uit het Coalitieakkoord 2023-2027 is een laagdrempelig cultuuraanbod voor een breed publiek. Interessant voor zowel aanstormend talent als ervaren cultuurmakers, jong en oud, professionals en amateurs. Iedereen die dat wil kan actief of passief meedoen.

Uniek is in Drenthe de verbinding tussen cultuur en natuur. Ons landschap met bossen, heide en hunebedden, bijzondere gebouwen en boerderijen zitten vol verhalen en geschiedenis. Het maakt evenementen op Drentse locaties extra bijzonder. De provincie is op dit moment de grootste drager van cultuur in Drenthe. Het college wil daarin blijven investeren, waarbij we streven naar een evenredige bijdrage van het Rijk.

We blijven investeren in sterke en robuuste culturele instellingen met een kwalitatief aanbod. Hierbij kijken we ook naar de verkenning van Berenschot naar het cultuurbeleid in Drenthe. Grote ontwikkelingen, zoals het toekomstplan voor Museum de Buitenplaats en de restauratie- en herbestemmingsopgave van het UNESCO Werelderfgoed in de Koloniën van Weldadigheid, ondersteunen wij. Ook zien we dat belangrijke culturele dragers, zoals het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Drents Museum, het Hunebedcentrum en het Nationaal Gevangenis­museum, zich door blijven ontwikkelen en grote plannen hebben voor de toekomst. Hier willen we aan bijdragen. Onze wettelijke verantwoordelijkheden voor ons archeologisch depot komen we na en we gaan onderzoeken of we verschillende ontwikkelingen bij elkaar kunnen brengen. We denken aan een nieuw icoon van Drenthe, waarin we verschillende collecties (archeologie en Drents Museum) bij elkaar brengen en publiekelijk toegankelijk maken.

Sociale agenda

In het Coalitieakkoord 2023-2027 is onze ambitie helder weergegeven: Samen werken aan een levendig en sociaal Drenthe. Hoewel veel Drenten tevreden zijn met hun leven, geldt dat niet voor iedereen. Steeds meer inwoners hebben moeite om rond te komen, hebben zorgen over hun toekomst en verliezen het vertrouwen in de overheid. Ook de Drentse zorg staat onder druk en dreigt vast te lopen.

Als college zijn wij betrokken bij onze inwoners en voelen de verantwoordelijkheid om samen met onze partners bij te dragen aan de sociale opgaven in onze provincie. Met de Sociale Agenda 2024-2029 zetten we ons in om hier een verschil in te maken, door samen te blijven bouwen aan een Drenthe voor elkaar!

Levendig en sociaal

Er komt focus op een aantal grotere opgaves: kansengelijkheid, terugdringen armoede, gezondheid bevorderen en bewonersinitiatieven voor het versterken van dorpen en wijken. We zetten in op een programmatische aanpak om samen met inwoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties meer effect te realiseren.

Met een startnotitie heeft het college van Gedeputeerde Staten Provinciale Staten aan de voorkant uitgenodigd om opinies en verhelderende vragen te delen en actief mee te werken aan het ontwerp van de nieuwe Sociale Agenda. Deze wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2024 door Provinciale Staten vastgesteld.

Sport

Drenthe heeft zich de afgelopen jaren geprofileerd als sportieve provincie. Het EK Wielrennen staat nog vers in het geheugen als één van de hoogtepunten. Tijdens dit evenement werd de unieke Drentse samenwerking wederom zichtbaar. De samenwerking tussen overheden en instellingen in Drenthe is uniek. Dit is ontstaan vanuit Drenthe Beweegt en wordt inmiddels verbonden via SportDrenthe en het akkoord 'Drenthe samen gezond in beweging'. De provincie speelt hierin een verbindende rol door de inzet van mensen en middelen.

Daarnaast is de provincie betrokken bij ambities met een (boven)provinciaal karakter. Talentontwikkeling, aangepast sporten, routenetwerken, grote (top)sportaccommodaties en (top)sportevenementen zijn de onderwerpen waar de provincie bij betrokken is.

Bewegen in de openbare ruimte en bewegen voor mensen die dat wel willen maar nog niet doen, zijn opkomende onderwerpen. In de basis draagt de provincie daarmee bij aan het in stand houden van de sport- en beweeginfrastructuur en de ontwikkeling daarvan. Zo stimuleren we dat iedere Drent in beweging komt en blijft. Sport en bewegen zijn belangrijk voor gezondheid, geest en gemeenschapszin. Ook zijn goede sportvoorzieningen en sportaanbod belangrijk als aanjager van de regionale economie, als vestigingsfactor voor toekomstige Drenten en voor toerisme.

Als Drenthe willen we een provincie zijn waar inwoners gezond en gelukkig opgroeien en samenleven. Hiervoor willen we investeren in gezondheidsbevordering en daarmee de kwaliteit van leven van onze inwoners verhogen. Behoud van lokale sportvoorzieningen blijft daarom belangrijk. Ook wanneer een beroep wordt gedaan op een bijdrage van de provincie aan de realisatie van bovenregionale sportaccommodaties en sportevenementen zullen wij dat nader afwegen.

In 2025 vindt het 100-jarig bestaan van de TT Assen plaats, want op 11 juli 1925 werd de eerste race georganiseerd door de Motorclub Assen en omstreken. Vanuit de nauwe band van de TT met onze provincie en het brede belang voor onder andere cultuur, sport en toerisme ligt er een mooie kans om dit, in samenwerking met het TT-circuit en andere stakeholders, groots te vieren.

VOORSTELLEN

7.01 Cultuur en erfgoed

In het Coalitieakkoord 2023-2027 staat cultuur genoemd onder Levendig en sociaal. De ambitie is een laagdrempelig cultuuraanbod voor een breed publiek. Interessant voor zowel aanstormend talent als ervaren cultuurmakers, jong en oud, professionals en amateurs. Iedereen die dat wil kan actief of passief meedoen. We blijven investeren in cultuur en streven hierbij naar een evenredige bijdrage van het Rijk.

We zijn gestart met het proces voor de totstandkoming van de cultuurnota 2025-2028 (brief 26 september 2023, Statencommissie 1 november 2023). In de begroting is structureel voor cultuur zo'n € 18,5 miljoen per jaar gereserveerd. Dit loopt op in verband met indexatie aan instellingen. Er is een aantal grote ontwikkelingen die van invloed zijn op ons cultuurbeleid. Om de doelen uit het coalitieprogramma te behalen, is extra geld nodig. Deze ontwikkelingen lichten we hieronder verder toe.

Structurele ontwikkelingen

Stijgende kosten

Wij ontvangen veel begrotingen van gesubsidieerde instellingen met een behoorlijk tekort. De kosten zijn de afgelopen jaren flink gestegen. Instellingen hebben het over stijgingen van 10 tot 15%. Dit gaat om energiekosten, loonkosten en kosten voor materiaal. Onze instellingen worden geïndexeerd voor lonen en prijzen. Die indexatie bedroeg in 2023 2,1% en in 2024 3,5%. Dit is gebaseerd op een 5-jaars gemiddelde voor overheidslonen en uitgaven uitgaande van een verhouding 80-20. De index getallen (niet gemiddeld) voor 2023 en 2024 bedragen 4% en 4,6%. Sommige loonstijgingen bij andere CAO's (bv. Zorg, 15% stijging) zijn veel hoger dan bij de overheden en ook de samenstelling van inkopen van goederen en diensten kan behoorlijk afwijken van de samenstelling bij de overheid (bijvoorbeeld veel gasverbruik). Instellingen, die afhankelijk zijn van subsidies, merken hier de gevolgen al van voor hun begroting voor 2024. Van ons cultuurbudget gaat € 15,4 miljoen jaarlijks naar culturele instellingen. Om te zorgen dat instellingen niet omvallen willen we een instandhoudingsbudget voor cultuur realiseren van € 2 miljoen.

Incidentele ontwikkelingen

Toekomstplan Museum de Buitenplaats

Er is aan een toekomstplan gewerkt voor Museum de Buitenplaats in samenwerking met het Drents Museum en het Drentse Landschap (brief 20 juni 2023, Statencommissie 6 september 2023). Museum de Buitenplaats is een van onze musea van provinciaal belang (zie cultuurnota 2021-2024). Inmiddels zijn de financiële, juridische en personele gevolgen in kaart gebracht en weergegeven in een conceptovereenkomst. Om de nieuwe opzet voor Museum de Buitenplaats

mogelijk te maken zal vanuit de provincie € 1 miljoen nodig zijn. In de investeringsagenda 2019-2023 was ruimte gereserveerd voor culturele ontwikkelingen. Hierin was nog een bedrag van € 466.000,- beschikbaar dat we voor deze ontwikkeling wilden aanwenden. Dit geld is met de 3e actualisatie 2023 vrijgevallen, omdat de uitvoering niet zou plaatsvinden in 2023.

Cofinanciering Regio Deal

Bij vergadering van 13 juni 2023 heeft het (vorige) college ingestemd met het aangaan van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2024-2027. Vanuit de bestaande budgetten is geen dekking voor de provinciale cofinanciering van € 7,9 miljoen voor de totale periode van vier jaar. Het aandeel voor bereikbaarheid, cultuur, voorzieningen en vrijetijdseconomie bedraagt € 1,2 miljoen voor vier jaar (€ 200.000,- per jaar). De benodigde dekking vanuit cultuur wordt geschat op 25% hiervan en dat is dan € 75.000 per jaar.

7.02 Sociale Agenda

Sociale Agenda 2024-2029

In het Coalitieakkoord 2023-2027 heeft het college haar ambitie kenbaar gemaakt voor een nieuwe Sociale Agenda 2024-2029. Hiermee bouwt het college voort op de Sociale Agenda 2020-2023, die mogelijk werd gemaakt door het beschikbaar stellen van incidentele middelen vanuit de Investeringsagenda. De Investeringsagenda loopt op 1 januari 2024 af. Voor de Sociale Agenda 2024-2029 dient meerjarig structureel geld beschikbaar te worden gesteld. De urgentie op sociaal is groot. Op basis daarvan en in combinatie met de kostenstijgingen betekent dit voor de Sociale Agenda 2024-2029 dat € 2,5 miljoen aan structurele middelen per jaar nodig zijn. 2024 is een overgangsjaar. Om ook in de eerste helft van 2024 continuïteit te kunnen bieden op doorlopende activiteiten is budget noodzakelijk. Dit benodigde budget is integraal onderdeel van deze begrotingswijziging.

Uitvoeringscapaciteit Sociale Agenda

In de afgelopen vier jaren is tijdelijke dekking geregeld uit het structurele beleidsbudget voor sociaal maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning. Er zijn echter medewerkers in vaste dienst werkzaam voor het thema Sociaal. Bij de

keuze voor een nieuwe Sociale Agenda 2024-2029 hoort ook een besluit over de uitvoeringscapaciteit. Wij stellen voor dit structureel te regelen door ophoging van de loonsom met € 400.000,- per jaar.

Regiodeal 2024-2028

Bij vergadering van 13 juni 2023 heeft het (oude) college ingestemd met het aangaan van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe 2024-2029. Vanuit de bestaande budgetten is geen dekking voor de provinciale cofinanciering van € 7,9 miljoen voor de totale periode van vier jaar. Ongeveer 30% van deze middelen wordt besteed aan doelstellingen op het gebied van zorg en welzijn (sociaal). Dit komt neer op een benodigde incidentele dekking voor de periode 2024-2029 van € 600.000,- per jaar.

7.03 Sport

In het Coalitieakkoord 2023-2027 is opgenomen dat er zowel voor de breedtesport als het stimuleren van beweging in het algemeen (gezondheid) aandacht moet blijven. Daarnaast heeft het college in het akkoord aangegeven te willen blijven inzetten op instandhouding van lokale sportvoorzieningen en, waar mogelijk, bijdragen te willen verlenen aan de realisatie van sportevenementen.

FINANCIËLE VERTALING

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
7.01	Cultuur - Instandhoudingsbudget Cultuur	I	2.000.000	-	-	-
7.01	Cultuur - Toekomstplan Museum de Buitenplaats	I	1.000.000	-	-	-
7.01	Cultuur - Cofinanciering Regio Deal	I	75.000	75.000	75.000	75.000
7.02	Sociale Agenda - Sociale Agenda 2024-2029	I	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
7.02	Sociale Agenda - Uitvoeringscapaciteit	S	400.000	400.000	400.000	400.000
7.02	Dekking Sociale Agenda - Uitvoeringscapaciteit	S	-400.000	-400.000	-400.000	-400.000
7.02	Sociale Agenda - Regiodeal 2024-2028	I	600.000	600.000	600.000	600.000
7.03	Sport: topsportevenementen	I	1.000.000	-	-	-
Totaal programma 7			7.175.000	3.175.000	3.175.000	3.175.000

Mensen en middelen

8 Mensen en middelen

INLEIDING

Financiën

Voor de korte termijn heeft de provincies te maken met een vrij grote mate van financiële onzekerheid. De septembercirculaire provinciefonds 2023 liet nog een matig voordeel zien ten opzichte van de meicirculaire, maar het is maar zeer de vraag of deze accresontwikkeling zich verder zal voortzetten.

Bezuinigingen door het Rijk kunnen een nadelig effect hebben op de provinciefondsuitkering. Dat met ingang van 2026 de algemene uitkering lager zal zijn, lijkt al vast te staan. Dat beeld wordt ook al in de septembercirculaire provinciefonds 2023 geschetst. Voor het 'ravijnjaar' 2026 is een oplossing nog niet in zicht. Deze is ook sterk afhankelijk van acties van het Rijk en komt in het kader van de Voorjaarsnota 2024 weer aan de orde. Met ingang van 2026 vertoont de Begroting 2024 bij ongewijzigd beleid een tekort. Op dit moment worden nog geen bezuinigingsvoorstellen ontwikkeld en aan Provinciale Staten voorgelegd.

Naar het zich laat aanzien zal de invoering van een herziene verdeelsystematiek voor de algemene uitkering nog op zich laten wachten. Daarbij is het ook nog maar de vraag hoe die nieuwe verdeelsystematiek eruit zal zien. Voor Drenthe betekent dit dat de provincie vooralsnog geen hogere provinciefondsuitkering zal ontvangen als gevolg van een meer rechtvaardige verdeling.

Een ander nog niet opgelost probleem betreft de structurele financiering van (nieuwe) opgaven die, naar verwachting, een structureel karakter hebben. Er wordt van de provincies veel verwacht, maar 'boter bij de vis' is er nog niet. Deze ontwikkelingen maken noodzakelijk dat op basis van een nadere analyse wordt toegewerkt naar maatregelen die borgen dat ook de komende jaren onze provinciale begroting duurzaam in evenwicht blijft.

Personeel en organisatie

We willen samen met de omgeving, onze medewerkers, het management en onze samenwerkingspartners de maatschappelijke vraagstukken voor Drenthe realiseren. We zoeken naar andere vormen van samenwerken, zodat er integraal samengewerkt wordt en de kwaliteit van ons werk hoog is, met de juiste persoon op het juiste moment en op de juiste plek.

Arbeidsmarktkrapte is een actueel thema en deze problematiek wordt voor iedere organisatie nijpender. Het personeelstekort loopt nog steeds op en voor veel functies vissen we met onze samenwerkingspartners in dezelfde vijver. Daarom is het zaak om als provincie Drenthe de juiste mensen, passend bij de nieuwe organisatiecultuur en de grote opgaven die op ons afkomen, te vinden en te behouden. Tijdens deze zoektocht wordt de bril van diversiteit en inclusie opgezet, omdat we als betrouwbare overheid en aantrekkelijk werkgever een afspiegeling van de maatschappij willen zijn. We zetten onze deur open om de juiste mensen te laten instromen en tegelijkertijd zetten we ons in voor het ontwikkelen en het behouden van onze medewerkers. Dit doen we door het ontwikkelen van een visie op aantrekkelijk werkgeverschap en door het organiseren van tijdige opvolging. Zo kunnen we nieuwe getalenteerde mensen met specialistische kennis aantrekken en interne talenten door laten stromen.

In het programma Organisatieontwikkeling werken we aan de kwaliteit van onze professionals en de ontwikkeling van de organisatie. Daarbij wordt geïnvesteerd in leiderschap, cultuurontwikkeling en management development, gericht op samenwerking, integraal/opgavegericht werken en eigenaarschap/persoonlijk leiderschap.

Vastgoed

In 2022 is een onderzoek uitgevoerd conform artikel 217a Provinciewet naar het vastgoedbeleid van de provincie Drenthe. Het vastgoedproces kent drie fasen; de verwervingsfase, de fase van bezit en beheer en de fase van vervreemding/afstoting. In het onderzoek is gekeken naar het provinciale beleid, de financiën, risico's, de administratie, de operationele uitvoering en de informatievoorziening. De voornaamste conclusie is dat de provincie Drenthe op dit moment niet goed in staat is om verantwoord vastgoedbeheer te bedrijven. De vastgoedportefeuille is niet enorm groot, maar te groot om geen professioneel vastgoedbeheer toe te passen. (Specialistische) kennis ten aanzien van provinciaal vastgoedbeheer is op dit moment te beperkt aanwezig in de organisatie. Het Vastgoedbeleid wordt uiterlijk voorjaar 2024 aan u voorgelegd.

VOORSTELLEN

8.01 Digitaliseringsagenda programmalijn 1: Digitaal fundament

Digitalisering is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven en biedt bovendien maatschappelijke en economische kansen. Om deze kansen te benutten is een stevig fundament nodig, waarbij de basisvoorwaarden op orde moeten zijn. Daarvoor zetten we met de digitaliseringsagenda in op twee pijlers – digitaal fundament en digitale overheid – die zijn vertaald naar twee programmalijnen.

De informatievoorziening van de provinciale organisatie wordt geoptimaliseerd om samenwerking, beleidsvorming en -monitoring nog beter te ondersteunen. Er zijn diverse wettelijke vereisten rond de informatiehuishouding aangescherpt (onder meer vanwege informatiebeveiliging) en programmalijn 1 voorziet in het voldoen daaraan. Daarnaast voorziet deze programmalijn in het verder op orde brengen van de interne informatievoorziening en het stroomlijnen van de werkprocessen en informatiesystemen rond de kernprocessen van de organisatie. Digitalisering raakt alle thema's en dossiers. Dit vraagt om een organisatiebrede benadering. Medewerkers zullen verder getraind worden in het effectief inzetten van de middelen en mogelijkheden van informatisering.

Masterplan ICT

Het informatielandschap is nu nog versnipperd en kan beter ingericht worden. Daarom wordt een Masterplan ICT uitgewerkt, gericht op rationalisatie (minder applicaties en slimmer gebruik van schaarse mensen en middelen), verdere transitie naar applicaties die als Software as a Service (SaaS) worden afgenomen en leiden tot verdere afbouw van de eigen datacentra, en consolidatie door de kernapplicaties onderling te laten samenwerken op basis van het Microsoft Cloud platform. De modernisering van het systeemlandschap is al in volle gang met de vernieuwing van het financiële systeem en de invoering van een zaakstelsel. Het masterplan ICT brengt verdere samenhang tussen de systeemvernieuwingen en zal lopen van 2024 tot 2027.

Cybersecurity en NIS2

Om de continuïteit van onze bedrijfsvoering te borgen zijn investeringen in cyber security noodzakelijk. Daarnaast zorgen strengere (wettelijke) eisen ten aanzien van informatiebeveiliging voor extra investeringen in zowel technologie als in organisatieverandering. De Europese Unie heeft de Network and Information Security (NIS2) directive afgekondigd;

de Nederlandse overheden hebben de verplichting daarvoor 1 maart 2024 aan te voldoen. Dit vraagt onder meer om organisatorische aanpassingen en een nieuw stelsel aan procedures en werkwijzen.

Digitale vaardigheden/innovatie

Informatisering is niet meer weg te denken in ons dagelijkse werk en de ontwikkelingen gaan snel. Bijhouden en bijblijven is een uitdaging voor de medewerkers. We zetten een stimuleringsprogramma op om medewerkers enthousiast te maken voor het beter benutten van de geboden oplossingen en ze te informeren over digitale innovaties binnen en buiten onze organisatie. Tevens wordt een Digital Readiness Assessment gedaan om te toetsen in hoeverre de organisatie gereed is om de digitale transformatie verder door te kunnen voeren en hoe deze zich heeft ontwikkeld. De snelle opmars van Kunstmatige Intelligentie (AI) en de impact die dit in korte tijd al heeft op de manier waarop veel organisa-

ties hun werkprocessen organiseren, heeft de potentie om economisch disruptief te zijn. Dit kan zich ontwikkelen tot een grote bedreiging enerzijds, maar biedt ook kansen anderzijds. Binnen het programma monitoren we deze ontwikkelingen en spelen in op kansen.

8.02 Digitaliseringsagenda programmalijn 2: Digitale overheid

Wij zijn een betrouwbare, transparante en toegankelijke dienstverlener die inwoners en ondernemers centraal stelt. Deze programmalijn borduurt voort op de ontwikkelingen rond datagedreven werken. Datagedreven beleid ontwikkelen en monitoren is sterk in opkomst. Hiermee worden meningen en aannames onderbouwd met zakelijke feiten, hetgeen bijdraagt aan transparantie en begrip. Vanuit het Datahuis-project zijn de afgelopen jaren veel data omgezet in informatieproducten (onder andere dashboards, geografische en thematische kaarten, website Drentheincijfers.nl) die inwoners en ondernemers informeren. De informatiebehoefte neemt toe en daarmee heeft het Datahuis-project zich bewezen. Dit bestendigen we met een structurele invulling binnen onze organisatie. Daar waar we nu steeds meer gebruik maken van data om een situatie weer te geven in cijfers en/of kaarten, is een volgende stap het kunnen verklaren van beleidseffecten en het voorspellen van deze effecten op basis van verschillende scenario's.

Naast bovengenoemde twee programmalijnen, die zich met name richten op de interne digitalisering, wordt ook de digitalisering van inwoners en bedrijven gestimuleerd. Dit wordt verder uitgewerkt in samenhang met de Sociale agenda, respectievelijk de Economische koers.

FINANCIËLE VERTALING

Volgnr.	Omschrijving voorstel	I/S	2024	2025	2026	2027
8.01	Digitaliseringsagenda: Masterplan ICT	I	840.000	840.000	700.000	420.000
8.01	Digitaliseringsagenda: Cybersecurity	I	105.000	105.000	105.000	105.000
8.01	Digitaliseringsagenda: Project NIS2	I	210.000	105.000	-	-
8.01	Digitaliseringsagenda: Interne digitale vaardigheden/innovatie	I	105.000	105.000	105.000	105.000
8.01	Digitaliseringsagenda: Digital readiness assessment	I	-	14.000	-	14.000
8.02	Digitaliseringsagenda: Datahuis	I	350.000	350.000	350.000	350.000
8.02	Digitaliseringsagenda: Datagedreven beleidsontwikkeling	I	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal voorstellen programma 8			1.860.000	1.769.000	1.510.000	1.244.000

PS Wijziging Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027

1^e Wijziging van de Begroting 2024

Inhoud

01. Mutaties vrije bestedingsruimte	4
02. Overhevelingen	5
03. Overige reservemutaties.....	6
04. Technische wijzigingen.....	17
05. Investeringskredieten	18
Effecten meerjarenraming 2022-2026	19
Totalen per programma	25

Dit voorstel bestaat uit een viertal categorieën begrotingswijzigingen, namelijk:

1. Mutaties ten laste of ten gunste van de **Vrije bestedingsruimte**.
2. **Overhevelingen**. Onder deze categorie vallen de wijzigingen waarbij budget van het ene jaar wordt overgeheveld naar het jaar daarop. Dit kan als zich bijzondere omstandigheden voordoen, waardoor de uitvoering van activiteiten of projecten geheel of gedeeltelijk in het volgende jaar plaatsvindt, terwijl hiervoor in dat jaar geen of onvoldoende middelen beschikbaar zijn.
3. **Overige reservemutaties**. Dit zijn begrotingswijzigingen waarbij er een toevoeging aan of onttrekking uit de reserve plaats vindt.
4. **Technische wijzigingen**. Dit zijn budgettair neutrale wijzigingen en wijzigingen door verschuiving van budget tussen programma's of beleidsopgaven, die niet onder de bovenstaande categorieën vallen. Deze wijzigingen hebben geen invloed op het resultaat en zijn soms technisch van aard om aan regelgeving te voldoen.

Aan het einde van dit voorstel vindt u de lijst met voorgestelde wijzigingen in de investeringskredieten.

01. Mutaties vrije bestedingsruimte

	2023	2024	2025	2026	2027
Vrije bestedingsruimte voor wijziging	0	13.034.714	5.996.266	-9.678.496	-14.520.488
2.06 Toezicht en handhaving BOA's	0	32.106	37.869	37.869	37.869
Totaal mutaties vrije bestedingsruimte	0	32.106	37.869	37.869	37.869
Vrije bestedingsruimte na wijziging	0	13.066.820	6.034.135	-9.640.627	-14.482.619

2.06 Toezicht en handhaving BOA's

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	7.1.02 Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Lasten	S	0	-217.894	-212.131	-212.131	-212.131
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	7.7.01 Directe personele inzet	Lasten	S	0	217.894	212.131	212.131	212.131
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

02. Overhevelingen

In deze wijziging van de Begroting 2024 worden geen voorstellen tot overheveling gedaan

03. Overige reservemutaties

Onttrekking aan de reserve	2023	2024	2025	2026	2027
Bijdrage van Financieringsreserve					
1.01 Bestuurlijke vernieuwing en participatie	0	-120.000	-120.000	-120.000	-120.000
1.02 Hybride burgerberaad	0	-230.000	0	0	0
1.03 Uitbreiden werkzaamheden communicatie	0	-115.000	-115.000	-115.000	-115.000
2.01 Strategie Bodem & Ondergrond	0	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000
2.03 Boerenlandvogels en innovatieve manieren van nestbescherming	0	-350.000	-350.000	-350.000	-350.000
2.04 Samen werken aan Landschap en biodiversiteit	0	-600.000	-750.000	-750.000	-500.000
2.05 Legaliseren PAS-melders, stikstofbank en vergunningverlening	0	-482.000	-482.000	0	0
2.07 Wolf	0	-1.120.000	-1.120.000	0	0
2.08 Klimaatadaptatie	0	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	-2.685.459	-3.316.361	-465.512	-45.659
3.01 Samenwerking Regio Zwolle	0	-525.000	-525.000	-525.000	-525.000
4.01 Regionale Economie	0	-2.600.000	-500.000	0	0
4.02 Herstructureringsfonds/ontwikkelingsmaatschappij	0	-1.000.000	0	0	0
4.03 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	0	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000
4.04 Recreatie en Toerisme	0	-825.000	-825.000	-825.000	-825.000
5.01 Groningen Airport Eelde NEDAB-gelden	0	0	-938.040	-2.299.400	-2.299.400
5.02d Mobiliteit en Bereikbaarheid - exploitatie Emmen-Rheine	0	0	0	-350.000	-350.000
7.01a Cultuur - Instandhoudingsbudget Cultuur	0	-2.000.000	0	0	0
7.01c Cultuur - Toekomstplan Museum de Buitenplaats	0	-1.000.000	0	0	0
7.01g Cultuur - Cofinanciering Regio Deal	0	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
7.02a, 7.02b en 7.02c Sociale agenda	0	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000
7.02d Sociale Agenda: RegioDeal 2024-2028	0	-600.000	-600.000	-600.000	-600.000
7.03 Sport: topsportevenementen	0	-1.000.000	0	0	0
8.1 en 8.2 Digitaliseringsagenda	0	-1.860.000	-1.769.000	-1.510.000	-1.244.000
Bijdrage van reserve natuurbeleid					
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	0	0	0	-312.500
2.13 Roeg!	0	0	0	0	-55.000
Bijdrage van Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde					
5.01 Groningen Airport Eelde NEDAB-gelden	0	-998.000	-1.536.000	-1.586.000	-2.536.000
Bijdrage van Reserve mobiliteit					
5.02b Mobiliteit en Bereikbaarheid - Nedersaksenlijn	0	0	-500.000	-500.000	-500.000

Onttrekking aan de reserve	2023	2024	2025	2026	2027
5.02c Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investerings in spoor Emmen-Rheine	0	-4.000.000	-4.500.000	-5.000.000	-5.000.000
Bijdrage van Reserve Bodem					
2.01 Strategie Bodem & Ondergrond	0	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000
Totaal Onttrekking aan de reserve	0	-27.685.459	-23.521.401	-20.570.912	-20.952.559

Storting in de reserve	2023	2024	2025	2026	2027
Bijdrage aan reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde					
5.01 Groningen Airport Eelde NEDAB-gelden	0	0	938.040	2.299.400	2.299.400
Totaal Storting in de reserve	0	0	938.040	2.299.400	2.299.400

1.01 Bestuurlijke vernieuwing en participatie

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	7.7.02 Inzet ondersteunend personeel	Lasten	I	0	120.000	120.000	120.000	120.000
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-120.000	-120.000	-120.000	-120.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

1.02 Hybride burgerberaad

1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.1.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")	Lasten	I	0	230.000	0	0	0
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-230.000	0	0	0
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

1.03 Uitbreiden werkzaamheden communicatie

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	7.7.02 Inzet ondersteunend personeel	Lasten	I	0	115.000	115.000	115.000	115.000
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-115.000	-115.000	-115.000	-115.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

2.01 Strategie Bodem & Ondergrond

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	2.6.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	Lasten	I	0	1.600.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000
7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.600.000	-1.600.000	-1.600.000	-1.600.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

2.03 Boerenlandvogels en innovatieve manieren van nestbescherming

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-350.000	-350.000	-350.000	-350.000
9: Investeringsagenda								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
9.09 Boer, Burger en Natuur	9.09.02 Gezonde leefomgeving	Lasten	I	0	350.000	350.000	350.000	350.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

2.04 Samen werken aan Landschap en biodiversiteit

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.11 Het versterken en behouden van Natuur en Landschap	Lasten	I	0	400.000	550.000	550.000	300.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-600.000	-750.000	-750.000	-500.000

9: Investeringsagenda

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
9.09 Boer, Burger en Natuur	9.09.02 Gezonde leefomgeving	Lasten	I	0	200.000	200.000	200.000	200.000

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING 0 0 0 0 0

2.05 Legaliseren PAS-melders, stikstofbank en vergunningverlening

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	7.7.01 Directe personele inzet	Lasten	I	0	482.000	482.000	0	0
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-482.000	-482.000	0	0

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING 0 0 0 0 0

2.07 Wolf

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.02 Mooi en aangenaam Drenthe	Lasten	I	0	820.000	820.000	0	0

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	7.7.01 Directe personele inzet	Lasten	I	0	300.000	300.000	0	0
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.120.000	-1.120.000	0	0

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING 0 0 0 0 0

2.08 Klimaatadaptatie

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.4 Zorgvuldig omgaan met water	2.4.07 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Lasten	I	0	300.000	300.000	300.000	300.000
7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027

1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	1.4.03 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk	Lasten	I	0	-922.458	-514.746	-3.365.595	-3.785.448

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.1 Toekomstgerichte landbouw	2.1.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	Lasten	I	0	13.203.326	13.426.516	13.426.516	13.426.516
2.1 Toekomstgerichte landbouw	2.1.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	Baten	I	0	-9.319.804	-9.319.804	-9.319.804	-9.319.804
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.05 Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland	Lasten	I	0	-562.500	-562.500	-562.500	-250.000
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.08 Agrarisch natuurbeheer	Baten	I	0	-863.572	-863.572	-863.572	-863.572
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.08 Agrarisch natuurbeheer	Lasten	I	0	1.382.967	1.382.967	1.382.967	1.382.967
2.4 Zorgvuldig omgaan met water	2.4.07 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Lasten	I	0	-232.500	-232.500	-232.500	-232.500
7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-2.685.459	-3.316.361	-465.512	-358.159
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

2.13 Roegl								
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.05 Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland	Lasten	I	0	0	0	0	55.000
7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	0	0	0	-55.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

3.01 Samenwerking Regio Zwolle								
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	2.3.03 Initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan een goede ruimtelijke ordening	Lasten	S	0	600.000	600.000	600.000	600.000
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	3.10.01 Drenthe is dé MKB provincie	Lasten	S	0	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-525.000	-525.000	-525.000	-525.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

4.01 Regionale Economie								
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	3.10.01 Drenthe is dé MKB provincie	Lasten	I	0	2.600.000	500.000	0	0
7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027

7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-2.600.000	-500.000	0	0
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

4.02 Herstructureringsfonds/ontwikkelingsmaatschappij

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	7.1.02 Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Lasten	I	0	1.000.000	0	0	0
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.000.000	0	0	0
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

4.03 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000

8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
8.2 Samenwerkingsverbanden	8.2.01 Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep Regiodeal Zuid en Oost Drenthe	Lasten	I	0	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

4.04 Recreatie en Toerisme

3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
3.8 Vrijtijdseconomie stimuleren	3.8.02 Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod	Lasten	I	0	450.000	450.000	450.000	450.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-825.000	-825.000	-825.000	-825.000

9: Investeringsagenda

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
---------------	--------------	---------	-----	------	------	------	------	------

9.10 Recreatie en Toerisme	9.10.01 Drenthe beschikt over een toekomstbestendig fietsnetwerk	Lasten	I	0	375.000	375.000	375.000	375.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

5.01 Groningen Airport Eelde NEDAB-gelden

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
4.10 Kerntaken onderzoek en samenwerking	4.10.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	Lasten	I	0	998.000	1.536.000	1.586.000	2.536.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-998.000	-2.474.040	-3.885.400	-4.835.400
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Lasten	I	0	0	938.040	2.299.400	2.299.400

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0
-----------------------------------	--	--	--	----------	----------	----------	----------	----------

5.02b Mobiliteit en Bereikbaarheid - Nedersaksenlijn

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
4.8 Adequaar openbaar vervoernetwerk	4.8.01 Adequaar openbaar vervoernetwerk	Lasten	I	0	0	500.000	500.000	500.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	0	-500.000	-500.000	-500.000

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0
-----------------------------------	--	--	--	----------	----------	----------	----------	----------

5.02c Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investerings in spoor Emmen-Rheine

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
4.8 Adequaar openbaar vervoernetwerk	4.8.01 Adequaar openbaar vervoernetwerk	Lasten	I	0	4.000.000	4.500.000	5.000.000	5.000.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-4.000.000	-4.500.000	-5.000.000	-5.000.000

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING	0	0	0	0	0
-----------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------

5.02d Mobiliteit en Bereikbaarheid - exploitatie Emmen-Rheine

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
4.8 Adequaar openbaar vervoernetwerk	4.8.01 Adequaar openbaar vervoernetwerk	Lasten	I	0	0	0	350.000	350.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	0	0	-350.000	-350.000

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING	0	0	0	0	0
-----------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------

7.01a Cultuur - Instandhoudingsbudget Cultuur

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
6.2 Cultuur en evenementen	6.2.17 Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea	Lasten	I	0	2.000.000	0	0	0

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-2.000.000	0	0	0

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING	0	0	0	0	0
-----------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------

7.01c Cultuur - Toekomstplan Museum de Buitenplaats

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
6.2 Cultuur en evenementen	6.2.17 Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea	Lasten	I	0	1.000.000	0	0	0

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
---------------	--------------	---------	-----	------	------	------	------	------

7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.000.000	0	0	0
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

7.01g Cultuur - Cofinanciering Regio Deal

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
6.2 Cultuur en evenementen	6.2.16 Ontwikkelen en ondersteunen van culturele projecten die worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke opgaven	Lasten	I	0	75.000	75.000	75.000	75.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0
-----------------------------------	--	--	--	----------	----------	----------	----------	----------

7.02a, 7.02b en 7.02c Sociale agenda

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	6.3.12 Sociale Agenda algemeen	Lasten	I	0	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	6.3.12 Sociale Agenda algemeen	Lasten	S	0	-400.000	-400.000	-400.000	-400.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	7.7.02 Inzet ondersteunend personeel	Lasten	S	0	400.000	400.000	400.000	400.000
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000

TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0
-----------------------------------	--	--	--	----------	----------	----------	----------	----------

7.02d Sociale Agenda: RegioDeal 2024-2028

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	6.3.12 Sociale Agenda algemeen	Lasten	I	0	600.000	600.000	600.000	600.000

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-600.000	-600.000	-600.000	-600.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

7.03 Sport: topsportevenementen

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
6.4 Sport en Bewegen stimuleren	6.4.02 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	Lasten	I	0	1.000.000	0	0	0

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.000.000	0	0	0
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

8.1 en 8.2 Digitaliseringsagenda

7: Middelen en mensen

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering	7.4.01 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	Lasten	I	0	1.860.000	1.769.000	1.510.000	1.244.000
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.9.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Baten	I	0	-1.860.000	-1.769.000	-1.510.000	-1.244.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

04. Technische wijzigingen

2.02 Invasieve soorten

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Beleidsopgave	Doelstelling	Rubriek	I/S	2023	2024	2025	2026	2027
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.02 Mooi en aangenaam Drenthe	Lasten	I	0	170.000	110.000	110.000	110.000
2.2 Natuurlijk Platteland	2.2.02 Mooi en aangenaam Drenthe	Baten	I	0	-170.000	-110.000	-110.000	-110.000
TOTAAL BEGROTINGSWIJZIGING				0	0	0	0	0

05. Investeringskredieten

Object	Krediet	Netto krediet	Vermeer-dering	Vermin-dering	Netto krediet na wijziging	Bijdrage derden	Bruto krediet
Landelijk Gebied							
Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied							
<p>Nieuwe investeringskredieten worden aan u voorgelegd in een apart voorstel, ophoging van bestaande kredieten kunnen via P&C producten zoals de actualisatie. In de Statenvergadering van 9 november 2022 (statenstuk 2022-77) heeft u ingestemd met de ophoging van het investeringskrediet grondbezit Landelijke Gebied naar € 100 miljoen. Ook is besloten dat aanpassingen van de hoogte van het investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied onderdeel wordt van de reguliere P&C cyclus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een verhoging van het investeringskrediet heeft geen gevolgen voor de begroting. Het investeringskrediet is feitelijk een voorraad grond die op de balans staat tegen de aankoopwaarde (dan wel lagere marktwaarde). De uitgaven voor de aankoop van gronden zijn geen lasten in onze begroting, het bezit van (ruil)gronden heeft wel als gevolg dat er kosten worden gemaakt bij de aan- en verkoopprocessen. Deze kosten komen wel als lasten terug in de exploitatie en worden opgevangen in het programma Natuurlijk Platteland. • Het risico van waardeverschil van de grondvoorraad wordt afgedekt door de verschillende budgetten die bij de verschillende programma's horen. Voor de opgave PNP is dit de reserve Natuurbeleid, waarbij eventuele waardeverschillen (bij grondwaardedaling) ten laste komen van dit budget. Waardeverschillen die ontstaan door toepassing van de nieuwe beëindigingsregeling vanuit het Rijk, kunnen naar verwachting volledig worden gedekt uit het Rijksbudget. • De gronden staan voor de actuele marktwaarde op de balans, gronden binnen het NNN staan voor de verwachte natuurwaarde op de balans, gronden buiten het NNN voor de agrarische waarde. <p>Door het opbouwen van een grondvoorraad (en bedrijfslocaties/gebouwen) kunnen we invulling geven aan de regierol in het landelijk gebied en de provinciale doelen voor landbouw en natuur (DPLG) faciliteren.</p> <p>Aanvullend op de 2e actualisatie 2023, waarbij de hoogte van het investeringskrediet is vastgesteld op € 140 miljoen, wordt voorgesteld conform het eerder door u vastgestelde beleid om een doorgroei van het krediet te maken naar € 210 miljoen. Dit investeringskrediet is bestemd voor grondaankopen. Bij verkoop van de grond vloeit het geld terug in het investeringskrediet. Deze ophoging valt binnen het perspectief dat is geschetst in het statenstuk 2022-77, waarin is voorgesorteerd op een verdere groei van het beschikbaar gestelde budget.</p>							
6621801	Investeringskrediet grondbezit landelijk gebied	140.000.000	70.000.000		210.000.000		210.000.000

Effecten meerjarenraming 2023-2027

	2023		2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen										
1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling										
1.02 Hybride burgerberaad	0	0	230.000	0	0	0	0	0	0	0
1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur										
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	0	-922.458	0	-514.746	0	-3.365.595	0	-3.785.448	0
Totaal programma	0	0	-692.458	0	-514.746	0	-3.365.595	0	-3.785.448	0

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven										
2.1 Toekomstgerichte landbouw										
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	0	13.203.326	-9.319.804	13.426.516	-9.319.804	13.426.516	-9.319.804	13.426.516	-9.319.804
2.2 Natuurlijk Platteland										
2.02 Invasieve soorten	0	0	170.000	-170.000	110.000	-110.000	110.000	-110.000	110.000	-110.000
2.04 Samen werken aan Landschap en biodiversiteit	0	0	400.000	0	550.000	0	550.000	0	300.000	0
2.07 Wolf	0	0	820.000	0	820.000	0	0	0	0	0
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	0	820.467	-863.572	820.467	-863.572	820.467	-863.572	1.132.967	-863.572
2.13 Roeg!	0	0	0	0	0	0	0	0	55.000	0
2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken										
3.01 Samenwerking Regio Zwolle	0	0	600.000	0	600.000	0	600.000	0	600.000	0
2.4 Zorgvuldig omgaan met water										
2.08 Klimaatadaptatie	0	0	300.000	0	300.000	0	300.000	0	300.000	0

	2023		2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	0	-232.500	0	-232.500	0	-232.500	0	-232.500	0
2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden										
2.01 Strategie Bodem & Ondergrond	0	0	1.600.000	0	1.600.000	0	1.600.000	0	1.600.000	0
Totaal programma	0	0	17.681.293	-10.353.376	17.994.483	-10.293.376	17.174.483	-10.293.376	17.291.983	-10.293.376

3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat

3.01 Samenwerking Regio Zwolle	0	0	-75.000	0	-75.000	0	-75.000	0	-75.000	0
4.01 Regionale Economie	0	0	2.600.000	0	500.000	0	0	0	0	0
3.8 Vrijetijdseconomie stimuleren										
4.04 Recreatie en Toerisme	0	0	450.000	0	450.000	0	450.000	0	450.000	0
Totaal programma	0	0	2.975.000	0	875.000	0	375.000	0	375.000	0

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

4.10 Kerntaken onderzoek en samenwerking

5.01 Groningen Airport Eelde NEDAB-gelden	0	0	998.000	0	1.536.000	0	1.586.000	0	2.536.000	0
4.8 Adequaar openbaar vervoernetwerk										
5.02b Mobiliteit en Bereikbaarheid - Nedersaksenlijn	0	0	0	0	500.000	0	500.000	0	500.000	0
5.02c Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investerings in spoor Emmen-Rheine	0	0	4.000.000	0	4.500.000	0	5.000.000	0	5.000.000	0
5.02d Mobiliteit en Bereikbaarheid - exploitatie Emmen-Rheine	0	0	0	0	0	0	350.000	0	350.000	0
Totaal programma	0	0	4.998.000	0	6.536.000	0	7.436.000	0	8.386.000	0

	2023		2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig										
6.2 Cultuur en evenementen										
7.01a Cultuur - Instandhoudingsbudget Cultuur	0	0	2.000.000	0	0	0	0	0	0	0
7.01c Cultuur - Toekomstplan Museum de Buitenplaats	0	0	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0
7.01g Cultuur - Cofinanciering Regio Deal	0	0	75.000	0	75.000	0	75.000	0	75.000	0
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen										
7.02a, 7.02b en 7.02c Sociale agenda	0	0	2.100.000	0	2.100.000	0	2.100.000	0	2.100.000	0
7.02d Sociale Agenda: RegioDeal 2024-2028	0	0	600.000	0	600.000	0	600.000	0	600.000	0
6.4 Sport en Bewegen stimuleren										
7.03 Sport: topsportevenementen	0	0	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	0	0	6.775.000	0	2.775.000	0	2.775.000	0	2.775.000	0

7: Middelen en mensen										
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting										
2.06 Toezicht en handhaving BOA's	0	0	-217.894	0	-212.131	0	-212.131	0	-212.131	0
4.02 Herstructureringsfonds/ontwikkelingsmaatschappij	0	0	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0
7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering										
8.1 en 8.2 Digitaliseringsagenda	0	0	1.860.000	0	1.769.000	0	1.510.000	0	1.244.000	0
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet										
1.01 Bestuurlijke vernieuwing en participatie	0	0	120.000	0	120.000	0	120.000	0	120.000	0
1.03 Uitbreiden werkzaamheden communicatie	0	0	115.000	0	115.000	0	115.000	0	115.000	0

	2023		2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
2.05 Legaliseren PAS-melders, stikstofbank en vergunningverlening	0	0	482.000	0	482.000	0	0	0	0	0
2.06 Toezicht en handhaving BOA's	0	0	217.894	0	212.131	0	212.131	0	212.131	0
2.07 Wolf	0	0	300.000	0	300.000	0	0	0	0	0
7.02a, 7.02b en 7.02c Sociale agenda	0	0	400.000	0	400.000	0	400.000	0	400.000	0
Totaal programma	0	0	4.277.000	0	3.186.000	0	2.145.000	0	1.879.000	0
8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)										
8.2 Samenwerkingsverbanden										
4.03 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	0	0	1.100.000	0	1.100.000	0	1.100.000	0	1.100.000	0
Totaal programma	0	0	1.100.000	0	1.100.000	0	1.100.000	0	1.100.000	0
9: Investeringsagenda										
9.09 Boer, Burger en Natuur										
2.03 Boerenlandvogels en innovatieve manieren van nestbescherming	0	0	350.000	0	350.000	0	350.000	0	350.000	0
2.04 Samen werken aan Landschap en biodiversiteit	0	0	200.000	0	200.000	0	200.000	0	200.000	0
9.10 Recreatie en Toerisme										
4.04 Recreatie en Toerisme	0	0	375.000	0	375.000	0	375.000	0	375.000	0
Totaal programma	0	0	925.000	0	925.000	0	925.000	0	925.000	0
Totaal lasten en baten mutaties	0	0	38.038.835	-10.353.376	32.876.737	-10.293.376	28.564.888	-10.293.376	28.946.535	-10.293.376
Saldo voor reserve mutaties		0		27.685.459		22.583.361		18.271.512		18.653.159

Reservemutaties	2023		2024		2025		2026		2027	
	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve
7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen										
1.01 Bestuurlijke vernieuwing en participatie	0	0	0	-120.000	0	-120.000	0	-120.000	0	-120.000
1.02 Hybride burgerberaad	0	0	0	-230.000	0	0	0	0	0	0
1.03 Uitbreiden werkzaamheden communicatie	0	0	0	-115.000	0	-115.000	0	-115.000	0	-115.000
2.01 Strategie Bodem & Ondergrond	0	0	0	-1.600.000	0	-1.600.000	0	-1.600.000	0	-1.600.000
2.03 Boerenlandvogels en innovatieve manieren van nestbescherming	0	0	0	-350.000	0	-350.000	0	-350.000	0	-350.000
2.04 Samen werken aan Landschap en biodiversiteit	0	0	0	-600.000	0	-750.000	0	-750.000	0	-500.000
2.05 Legaliseren PAS-melders, stikstofbank en vergunningverlening	0	0	0	-482.000	0	-482.000	0	0	0	0
2.07 Wolf	0	0	0	-1.120.000	0	-1.120.000	0	0	0	0
2.08 Klimaatadaptatie	0	0	0	-300.000	0	-300.000	0	-300.000	0	-300.000
2.09 Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma GLB-NSP 2023-2027	0	0	0	-2.685.459	0	-3.316.361	0	-465.512	0	-358.159
2.13 Roeg!	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-55.000
3.01 Samenwerking Regio Zwolle	0	0	0	-525.000	0	-525.000	0	-525.000	0	-525.000
4.01 Regionale Economie	0	0	0	-2.600.000	0	-500.000	0	0	0	0
4.02 Herstructureringsfonds/ontwikkelingsmaatschappij	0	0	0	-1.000.000	0	0	0	0	0	0
4.03 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	0	0	0	-1.100.000	0	-1.100.000	0	-1.100.000	0	-1.100.000
4.04 Recreatie en Toerisme	0	0	0	-825.000	0	-825.000	0	-825.000	0	-825.000
5.01 Groningen Airport Eelde NEDAB-gelden	0	0	0	-998.000	938.040	-2.474.040	2.299.400	-3.885.400	2.299.400	-4.835.400
5.02b Mobiliteit en Bereikbaarheid - Nedersaksenlijn	0	0	0	0	0	-500.000	0	-500.000	0	-500.000
5.02c Mobiliteit en Bereikbaarheid - Investerings in spoor Emmen-Rheine	0	0	0	-4.000.000	0	-4.500.000	0	-5.000.000	0	-5.000.000
5.02d Mobiliteit en Bereikbaarheid - exploitatie Emmen-Rheine	0	0	0	0	0	0	0	-350.000	0	-350.000

	2023		2024		2025		2026		2027	
Reservemutaties	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve
7.01a Cultuur - Instandhoudingsbudget Cultuur	0	0	0	-2.000.000	0	0	0	0	0	0
7.01c Cultuur - Toekomstplan Museum de Buitenplaats	0	0	0	-1.000.000	0	0	0	0	0	0
7.01g Cultuur - Cofinanciering Regio Deal	0	0	0	-75.000	0	-75.000	0	-75.000	0	-75.000
7.02a, 7.02b en 7.02c Sociale agenda	0	0	0	-2.500.000	0	-2.500.000	0	-2.500.000	0	-2.500.000
7.02d Sociale Agenda: RegioDeal 2024-2028	0	0	0	-600.000	0	-600.000	0	-600.000	0	-600.000
7.03 Sport: topsportevenementen	0	0	0	-1.000.000	0	0	0	0	0	0
8.1 en 8.2 Digitaliseringsagenda	0	0	0	-1.860.000	0	-1.769.000	0	-1.510.000	0	-1.244.000
Totaal reservemutaties	0	0	0	-27.685.459	938.040	-23.521.401	2.299.400	-20.570.912	2.299.400	-20.952.559
Saldo na reservemutaties		0		0		0		0		0

Totalen per programma

1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

L/B	Raming 2023			Raming 2024			Raming 2025			Raming 2026			Raming 2027		
	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw
Lasten	8.313.176	0	8.313.176	11.237.711	-692.458	10.545.253	9.067.787	-514.746	8.553.041	9.153.577	-3.365.595	5.787.982	9.193.293	-3.785.448	5.407.845
Baten	-19.640	0	-19.640	-19.640	0	-19.640	-19.640	0	-19.640	-19.640	0	-19.640	-19.640	0	-19.640
Σ	8.293.536	0	8.293.536	11.218.071	-692.458	10.525.613	9.048.147	-514.746	8.533.401	9.133.937	-3.365.595	5.768.342	9.173.653	-3.785.448	5.388.205

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

L/B	Raming 2023			Raming 2024			Raming 2025			Raming 2026			Raming 2027		
	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw
Lasten	178.440.053	0	178.440.053	105.193.608	17.681.293	122.874.901	120.505.400	17.994.483	138.499.883	114.776.086	17.174.483	131.950.569	83.031.231	17.291.983	100.323.214
Baten	-95.215.215	0	-95.215.215	-29.673.970	-10.353.376	-40.027.346	-22.044.632	-10.293.376	-32.338.008	-16.111.542	-10.293.376	-26.404.918	-9.111.426	-10.293.376	-19.404.802
Σ	83.224.838	0	83.224.838	75.519.638	7.327.917	82.847.555	98.460.768	7.701.107	106.161.875	98.664.544	6.881.107	105.545.651	73.919.805	6.998.607	80.918.412

3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

L/B	Raming 2023			Raming 2024			Raming 2025			Raming 2026			Raming 2027		
	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw
Lasten	10.308.445	0	10.308.445	11.260.566	2.975.000	14.235.566	9.371.409	875.000	10.246.409	8.964.827	375.000	9.339.827	9.040.747	375.000	9.415.747
Baten	-241.556	0	-241.556	-202.918	0	-202.918	-142.918	0	-142.918	-142.918	0	-142.918	-142.918	0	-142.918
Σ	10.066.889	0	10.066.889	11.057.648	2.975.000	14.032.648	9.228.491	875.000	10.103.491	8.821.909	375.000	9.196.909	8.897.829	375.000	9.272.829

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

L/B	Raming 2023			Raming 2024			Raming 2025			Raming 2026			Raming 2027		
	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw	Vorige	Wijziging	Nieuw
Lasten	67.667.060	0	67.667.060	79.856.205	4.998.000	84.854.205	76.350.038	6.536.000	82.886.038	80.748.404	7.436.000	88.184.404	65.776.786	8.386.000	74.162.786
Baten	-6.560.694	0	-6.560.694	-2.571.764	0	-2.571.764	-649.764	0	-649.764	-594.389	0	-594.389	-539.014	0	-539.014
Σ	61.106.366	0	61.106.366	77.284.441	4.998.000	82.282.441	75.700.274	6.536.000	82.236.274	80.154.015	7.436.000	87.590.015	65.237.772	8.386.000	73.623.772

5: Klimaat en energie: samen doorpakken

Σ	20.940.713	0	20.940.713	12.617.912	925.000	13.542.912	8.854.330	925.000	9.779.330	236.960	925.000	1.161.960	0	925.000	925.000
---	------------	---	------------	------------	---------	------------	-----------	---------	-----------	---------	---------	-----------	---	---------	---------

